

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН

Ижтимоий-сиёсий газета

№ 158 (158), 2020 йил 21 август, жума

www.yuz.uz yuz.uznews yuz_official yuz.uz_news

СЕН – ҚУДРАТ МАНБАИ, САОДАТ МАСКАНИ, ЖОНАЖОН ЎЗБЕКИСТОНИМ!

ШАВКАТ МИРЗИЁЕВ: ПАНДЕМИЯ МУСТАҚИЛЛИК КУНИДА КАТТА ЙИҒИН ВА САЙИЛЛАР ЎТКАЗИШНИ ЧЕКЛАШНИ ТАЛАБ ҚИЛМОҚДА

Президент Шавкат Мирзиёев 20 август куни тадбиркорликни ривожлантириш масалалари бўйича ўтказилган видеоселектор йиғилиши аввалида пандемияни жоловлади доирасида олиб борилаётган ишларга алоҳида тўхталиб, Мустақиллик байрамини бундай шароитда нишонлаш юзасидан кўрсатмалар берди.

Жумладан, қайд этилишича, бугунга келиб мамлакатимизда жами коронавирус юқтирганлар сони 37,5 мингдан ошди, шундан 33 мингдан зиёди ёки 88 фоизи соғайди. 4 минг беморни даволаш ва олиб олиш бағрига қайтариш чоралари кўрилмоқда.

Синови давр бўлади. Кўрилатган чоралар қанчалик натижа бериши кейинги ҳафтада аён бўлади. Лекин, аҳоли томонидан шифокорлар тавсияларига, яъни ниқоб тақиш, ижтимоий масофани сақлаш, оилавий маросимларни ихчамлаштириш каби қатъий эҳтиёт чораларига риоя қилинмас экан, давлат карантин чекловларини қайтадан татиб қилишга мажбур бўлиши қайд этилди.

Юртимиз мустақиллигининг 29 йиллик айёми ҳам яқинлашиб келяпти. Ушбу масалада шифокорлар билан маслаҳат қилган ҳолда шундай хулосага келиндики, пандемия билан боғлиқ вазият бу йил жойларда катта йиғин ва сайиллар ўтказишни чеклаш талабини қўймоқда. Шунинг учун ушбу улуг санани қайтадан татиб қилишга мажбур бўлиши ташкил этиш масалалари муҳокама қилинди.

Корхона ва ташкилотларда ҳам байрам тадбирлари режалаштирилган тақдирда уларни санитария нормаларига қатъий риоя этган ҳолда ўтказиш мақсада мувофиқлиги кўрсатиб ўтилди. Оммавий ахборот воситалари ва интернет тармоғида байрам кунлари қизиқарили, янги форматдаги кўрсатувлар, эшиттириш ва чиқишлар намоён этиш борасида тавсиялар берилди.

ЎЗА

ТАДБИРКОРЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ҲУДУДЛАРДАГИ ҚЎШИМЧА ИМКОНИЯТЛАР ТАҲЛИЛ ҚИЛИНДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев раислигида 20 август куни мутлақо янги тизим, тартиб ва ёндашувлар асосида иқтисодий фаолликни ошириш ҳамда ҳар бир туман ва шаҳарга қўшимча захира яратиш чора-тадбирлари юзасидан видеоселектор йиғилиши ўтказилди.

Карантин талаблари юмшатилгани туфайли мамлакатимизда иқтисодий фаоллик оша бошлади. Савдо, ишлаб чиқариш, хизмат кўрсатиш ва бошқа соҳалардаги тадбиркорлик фаолияти тикланиб, даромадларни кўпайтиришга имконият пайдо бўлди. Йиғилишда тадбиркорликни ривожлантириш бўйича шаҳар ва туманлардаги қўшимча имкониятлар таҳлил қилиниб, уларни ишга солиш чоралари белгиланди.

Вилоят ҳокимлари Бизнес-омбудсман, Божхона қўмитаси билан бирга 1 октябргача тадбиркорлар томонидан келтирилган технологик ускунани ишга тушириш ҳамда улар учун ер, бино, электр, газ ва бошқа муҳандислик-коммуникация масалаларини ҳал қилиш зарурлиги қайд этилди.

Худудларда тадбиркорликни янада ривожлантириш бўйича захиралар кўпчилиги кўрсатиб ўтилди. Мисол учун, давлат томонидан ажратилган субсидия ва кам фоизли кредит эвазига Фориш туманида 100 та қудуқ қазилиб, фойдаланишдан чиқиб кетган 2 минг 700 гектар ерда 6 та тоқор ташкил этилди. Бунинг натижасида 2,5 минг янги иш ўрни яратилиб, бюджетга қўшимча тушум таъминланади.

Шунингдек, Тахياتшо туманида Иссиқлик электр станциясининг ташланма иссиқ сувидан фойдаланиб, 54 гектарда 7 та гидропоника иссиқхонаси барпо этилмоқда. Бунинг ҳисобига жорий йилда 500 та иш ўрни яратилади ва қўшимча солиқ манбаи пайдо бўлади. Давлатимиз раҳбари барча худудларда шундай имкониятлар борлигини таъкидлаб, уларни оқилона ишга солиш, кооперация орқали янги корхоналарни қўллаб-қувватлаш зарурлигини таъкидлади.

ЎЗА

Владимир ТЮРДЕНЕВ: Ўзбекистон раҳбарияти томонидан амалга оширилаётган ислохотлар Россия — Ўзбекистон самарали ҳамкорлигида янги уфқлар очди

Ўзбекистон Президентининг Россияга қўйилган давлат ташрифи чоғида мазкур ҳужжат имзоланиши режалаштирилган. Ўқувчиларимизга ушбу декларация нимани аниқлаштириши, ўзаро муносабатларни янада юқори даражага олиб чиқиш учун қандай ишлар амалга оширилиши ҳақида сўзлаб берангиз.

Россия Ўзбекистоннинг стратегик ҳамкори ва иттифоқчиси. Россия Федерацияси 1992 йил 20 мартда Ўзбекистон Республикасининг мустақиллигини тан олган ва шу кунги икки мамлакат ўртасидаги дипломатик алоқалар расмий равишда ўрнатилган.

— Ўзбекистон Президентининг Россияга қўйилган давлат ташрифи мавзусига тўхталар эканман, айтишим мумкинки, мамлакатларимиз раҳбарлари Владимир Путин билан Шавкат Мирзиёев ўртасида самимий муносабатлар шаклланган ва доимий мулоқотлар ўтказилмоқда. Россия — Ўзбекистон муносабатларини янги босқичга олиб чиқиш учун изчил, тизимли чоралар кўрилмоқда. Россия Федерацияси билан Ўзбекистон Республикаси ўртасида ҳар томонлама стратегик шериклик тўғрисидаги декларациянинг имзоланишига эришилиши муваффақиятларимизга яна бир ёрқин мисолдир. Ушбу ҳужжат мамлакатларимиз ўртасидаги узоқ муддатли самарали ҳамкорликда муҳим бўлиб, ўзаро муносабатларни барча соҳаларда ривожлантириш учун замин яратди.

— Элчи жаноблари, суҳбатимиз мустақиллик байрами арафасида бўлиб ўтмоқда. Анъанага кўра, ушбу сана арафасида турли йўналишларда эришилган ютуқлар сарҳисоб қилинади. Шу боис, бугунги суҳбатимиз Ўзбекистон — Россия ҳамкорлигида эришилган натижаларга бағишланади. Ўзбекистон ва Россия Ҳар томонлама стратегик шериклик тўғрисидаги декларацияни имзолаш арафасида турибди.

Яқинда россиялик шифокор ва мутахассислардан иборат делегациянинг Тошкентга ташрифи, ўзбекистонлик ҳамкасбларига коронавирус инфекцияси тарқалишига қарши курашиш ва ўта оғир беморларни даволашда кўрсатилган ёрдами мамлакатларимиз ўртасидаги Ҳар томонлама стратегик шерикликнинг ёрқин намунаси. Бу ўзаро ёрдам ва қийин пайтларда бир-бирига кўмак бериш тамойилларига содиқ халқларимиз ўртасидаги биродарлик ришталарига мисол эмасми?

Давоми 2-бетда

Интервью

ТАДБИРКОРЛАР ФАОЛИЯТИНИ ТИКЛАШ ЧОРАЛАРИ КЎРИЛАДИ

Президентимиз 20 август куни мутлақо янги тизим, тартиб ва ёндашувлар асосида иқтисодий фаолликни ошириш ҳамда ҳар бир туман ва шаҳарга қўшимча захира яратиш чора-тадбирлари юзасидан видеоселектор йиғилиши ўтказди.

Зоир МИРЗАЕВ, Қашқадарё вилояти ҳокими:

— Пандемия даврида иқтисодийнинг муайян қатлами қайсидир маънода тўхтаб қолгани ёки вақтинчалик фаолиятини сусайтиргани бор гап. Бугунги йиғилишда давлатимиз раҳбари бизга ана шу масалаларни ҳал этиш, тадбиркорларга кўмаклашиш бўйича аниқ йўналиш ва топшириқлар берди.

Унда пандемия сабаб фаолияти тўхтаб қолган тадбиркорлик субъектларига кўмак бериш, ҳудудларда ишбилармонликни ривожлантириш каби муҳим масалалар муҳокама қилинди. Бу борада мустақилликларга аниқ вазифа ва топшириқлар берилди.

Ҳозирги кунда, энг аввало, пандемия туфайли вақтинча фаолиятини тўхтатган, иш қўламини қисқартирган ёки пул тушумлари микдорини камайтирган тадбиркорлик субъектларини аниқлаб, таҳлил қилиш, уларни тармоқлар, соҳалар, йўналишлар, туман (шаҳар)лардаги секторлар кесимида рўйхатини шакллантиришимиз лозим.

Давоми 2-бетда

Мустақиллигимизнинг 29 йиллигига

ЖИЗЗАХ ВИЛОЯТИ: ҲАР БИР ЛОЙИҲА — ИНСОН МАНФААТИ ВА ТУРМУШ ФАРОВОНЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШГА ҚАРАТИЛГАН

Президентимиз Шавкат Мирзиёев Олий Мажлиса Мурожаатномасида: “Амалий натижа билан мустаҳкамланган, ўз меваси, ҳосилини бераётган ислохот одамларнинг қалбига, юрагига тез кириб боради. Ва бундай ислохотни, бундай шиддатли жараённи ҳеч ким, ҳеч қандай куч тўхтага олмайди. Энг муҳими, ислохотларимиз самарасини юртимизда яшайётган ҳар бир инсон, ҳар бир оила бугун ўз ҳаётида ҳис этиши керак”, деган эди.

Давоми 3-бетда

Интервью

ТАДБИРКОРЛАР ФАОЛИЯТИНИ ТИКЛАШ ЧОРАЛАРИ КЎРИЛАДИ

Бошланиши 1-бетда

Сўнг ана шу рўйхат асосида уларни назоратга олишимиз ва

фаолиятларини тиклашларида яқиндан кўмаклашимиз керак. Қашқадарё вилояти мисолида таҳлил қиладиган бўлсак, пандемия пайтида жами 662 та тadbirkorлик субъекти фаолиятини тўхтатган. Биз ана шу тadbirkorлар билан ишлашимиз лозим. Иккинчи масала шуки, вилоятда давлат дастурига кирган қиймати 317 миллиард сўмлик лойиҳаларнинг 42 таси ҳали ишга тушмаган. Улар тез кунларда фаолиятини бошлаши керак.

Бундан ташқари, пандемия даврида фуқароларнинг ўзини ўзи банд

қилиш даражасини ошириш вазифаси қўйилди. Ҳозир 60 дан зиёд хизмат тури бўйича фуқаролар ўзини ўзи банд қилиш тизими бор. Шу пайтгача режадаги фуқароларнинг 62 фоизи банд қилинган, қолган қисмининг ҳам бандлиги таъминланади.

Бугунги йиғилишда олдимизга бажаришнинг имконияти бўлган вазифалар қўйилди. Давлатимиз раҳбари уларнинг ижросини таъминлашда масъулият ва шахсий жавобгарликни ошириш масалаларига ҳам алоҳида тўхтади. Биз белгиланган топшириқлар ижросига буғундан киришамиз.

Рустам ХОЛМАТОВ,
Тошкент вилояти ҳокими:

— Тadbirkorликни ривожлантирмасдан туриб бандлик масаласини ҳал қилиш, иқтисодий кўрсаткичлар ижросини таъминлаш мушкул. Коронавирус пандемияси таъсири туфайли Тошкент вилоятида 70 мингдан зиёд тadbirkorлик субъектидан 596 тасида ишлаб чиқариш бирмунча камайди. Айниқса, озиқ-овқат, туризм билан боғлиқ саноат, транспорт йўналишидаги корхоналарда пасайиш сезилди. Айни пайтда шундай корхоналардан мингдан зиёдининг ишлаб чиқариш қуввати пандемиядан олдинги ҳолатга қайтди. Қолган ҳар

биттасининг муаммосини ўрганиб, сентябрнинг ўрталаригагача тўла-тўқис олдинги ҳолатга қайтариш юзасидан режаларимиз бор. Саноат йўналишидаги мингдан зиёд тadbirkorлик субъектида ҳам қисман пасайиш кузатилди. Булар билан ҳам ишлаб, корхонабай усулда таҳлиллар қилиняпти.

Президентимиз ҳар битта туман, шаҳар бўйича тизимли ишлаш, олдинги иқтисодий кўрсаткичларга чиқиш юзасидан топшириқлар берди. Махсус йўл хариталари, чора-тадбирлар белгилаб олиб, ишларни давом эттираримиз.

Қобул ТУРСУНОВ,
Навоий вилояти ҳокими:

— Бугунги видеоселектор йиғилишида айнан тadbirkorликни ривожлантириш, аҳолини камбағалликдан

чиқаришда муҳим омили саналадиган бюджет тушумларини кўпайтириш бўйича ҳам бир қанча топшириқлар берилди. Агар биз ўтган 2019 йилда кичик бизнес субъектлари сонини 7100 тага оширган бўлсак, жорий йилнинг ўтган олти ойида бу кўрсаткич 3000 тага етказдик. Уларни таққослайдиган бўлсак, пандемия даврида ҳам юртимизда иқтисодий ўсиш кузатилаётганидан дарак беради.

Йил бошида "темир дафтар"га ўн сажиз мингта оила киритилган эди. Бугунги кунга келиб, улардан қарийб эллик икки фоизининг бандлиги таъминланиб, бу рўйхатдан чиқарилди. Олдимизда турган муҳим

вазифалардан бири йил якунига қадар "темир дафтар"га киритилган оилалардан қолган қисмининг ҳам бандлигини таъминлаш ва рўйхатдан чиқаришдир.

Жорий йил якунига қадар 2,2 триллион сўмлик 645 та лойиҳани ишга туширишни режалаштираримиз. Бунинг натижасида қарийб ўн икки мингдан ортқ янги иш ўрни яратилади. Бундан ташқари, пандемия даврида кўллаб-қувватлаш мақсадида тadbirkorларга берилган кредит ресурсларини қайтариш муддатларининг кечиктирилиши ёки солиқ тўловлари муддатининг узайтирилиши ҳам иқтисодиётимиз ривожига туртки бўлади.

Адхамжон ЗИЁВУДДИНОВ,
Марғилон шаҳри ҳокими:

— Бугунги видеоселектор йиғилишида Президентимиз томонидан камбағалликни қисқартириш, эҳтиёжманд оилалар бандлигини таъминлаш, тadbirkorликни ривожлантириш, қўшимча захира-ларни шакллантиришга доир тегишли кўрсатма ва топшириқлар берилди.

Мақсуд йўналишларда Марғилон шаҳрида ҳам бир қатор ишларни олиб бормоқдамиз.

Корхоналар фаолиятини тўқитиш, уларнинг пандемия туфайли тўхтаб қолган қувватларини қайта ишга тушириш энг муҳим масалалардан биридир. Шаҳримизда 3100 дан ортқ корхона мавжуд бўлиб, пандемия даврида 485 тасининг ишлаб чиқариш

кўрсаткичи тушиб кетди. Олдимизда улар фаолиятини тўла тиклаш вазифаси турибди.

Аҳолини иш билан таъминлаш ва даромадини ошириш мақсадида Марғилон шаҳрининг "Наврўз" маҳалласи ҳудудидан кам таъминланган оилаларга иссиқхона қуриш учун икки сотихдан ер ажратиб берилди. Бу ерда иссиқхона қуриши учун уларга давлат томонидан субсидия ва банклар томонидан кредитлар ажратилади. Айни кунгача 88 та оила иссиқхоналарда иш бошлаб юборди.

Бугунги йиғилишда давлатимиз раҳбари томонидан берилган топшириқлар ижросини барча сектор раҳбарлари изчиллик билан таъминлайди.

Владимир ТЮРДЕНЕВ: Ўзбекистон раҳбарияти томонидан амалга оширилаётган ислоҳотлар Россия — Ўзбекистон самарали ҳамкорлигида янги уфқлар очди

Бошланиши 1-бетда

Биз тарихнинг энг оғир синовларини, жумладан, Иккинчи жаҳон уруши, 1966 йилдаги Тошкент зилзilasини елкама-елка туриб енгиб ўтганмиз. Ишончим комилки, бугунги офат билан ҳам биргаликдаги курашимизни янада қучайтираримиз.

— Шавкат Мирзиёев Президент сифатида иш бошлаган даврдан буён ташқи ва ички сиёсатда кенг кўламли ислоҳотларни амалга оширди. Бу ўзгаришлар мамлакатларимиз ўртасидаги дўстона муносабатлар, ҳар томонлама ўзаро манфаатли ҳамкорликни мустаҳкамлашга қанчалик таъсир кўрсатди?

— Ўзбекистон раҳбариятининг мамлакатда сиёсий тизимни ислоҳ қилиши, қонун чиқарувчи ва вақиллик органлари ролининг қучайтириши, депутатлар корпуси ва партия тизимида қонунчиликдаги туб ўзгаришлар, "Қучли давлатдан — қучли фуқаролик жамияти сари" концепциясининг амалга оширилиши ва, энг муҳими, жамиятдаги ижобий ўзгаришлар муҳитида Россия — Ўзбекистон самарали ҳамкорлиги учун янги уфқлар очилди.

Парламентлараро ва минтақалараро алоқалар кенгаймоқда. Мамлакатларимизнинг жамоат бирлашмалари ва ноҳукумат ташкилотлари ўртасида алоқаларни фаоллаштириш ва чуқурлаштириш имкониятлари ҳам сезиларли равишда орди. Ўзбекистонда ички сиёсатдаги янгиланишлар натижасида фуқаролик жамияти институтлари янада фаоллашди. Бу эса "халқ дипломатияси"ни ўзаро тушуниш, ишонч ва дўстликни янада мустаҳкамлашда битмас-туганмас манба сифатида намоён бўлишига ёрдам беради.

Ислоҳотлар нафақат Марказий Осиё минтақасида ишонч муҳитини мустаҳкамлашга, балки Ўзбекистоннинг халқаро фаолликни оширишга йўналтирилган ташқи сиёсатига ижобий таъсир кўрсатди.

Сўнгги йилларда ўзбекистонлик шериклар БМТ Бош Ассамблеясининг қатор резолюцияларини қабул қилиш ташаббуси билан чиқди. 2019 йил декабрь ойида қабул қилинган Марказий Осиёда барқарор туризм ва барқарор ривожланиш резолюцияси шулардан бири. Россия ушбу ҳужжатнинг 50 ҳаммуаллифидан биридир. Уз навбатида, Ўзбекистон халқаро ташкилотларда Россия ташаббусларини кўллаб-қувватламоқда. Хусусан, Ўзбекистон БМТ Бош Ассамблеясининг нацизми улуғлаш, космосга қуролларни биринчи жойлаштиришга қарши кураш ва халқаро ахборот хавфсизлигини таъминлаш каби резолюциялари қабул қилинишида ҳам муаллиф бўлди.

Шанхай ҳамкорлик ташкилоти доирасида Ўзбекистон Президентининг

таклифига биноан, ташкилотга аъзо давлатлар раҳбарларининг ёшларга қўшма мурожаати ва уни амалга ошириш бўйича ҳаракатлар дастури қабул қилинди, ШХТга аъзо давлатлар темир йўл маъмуриятлари раҳбарлари учрашувларининг янги механизми яратилди. Ўзбекистон ташкилотда минтақалараро ҳамкорликни йўлга қўйишда фаол иштирок этмоқда, Россия томонининг ШХТ Минтақавий аксилтеррор тузилмасини (МАТТ) ШХТга аъзо давлатларнинг хавфсизлига оид таҳдид ва таҳдидларга қарши курашиш бўйича универсал марказга айлантириш госясини кўллаб-қувватлайди.

Ўзбекистон Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги фаолиятидаги иштирокини сезиларли даражада кенгайтирди ва ҳамкорликнинг қатор тармоқ органларига қўшилди. Бу, шубҳасиз, мамлакатларимизнинг ҳамкорлик имкониятларини кенгайтиради. Бу йил Ўзбекистон МДҲга биринчи марта раислик қилмоқда.

Биз ўзбекистонлик шерикларнинг Евроосиё иқтисодий иттифоқига қузатувчи сифатида қўшилиш истагини олқишлаймиз. Ишончим комилки, ушбу мақомга эга бўлиш Ўзбекистон учун Евроосиё интеграцияси жараёнини бевосита қузатиб бориш, Евроосиё иқтисодий иттифоқига аъзо давлатлар билан яқин алоқаларни ўрнатилишининг мақбул шакллари аниқлаш имконини беради.

— Бугун Россияда ўзбеклар жуда кўп. Улар, жумладан, вақтинча меҳнат фаолиятини амалга оширмоқда, таҳсил олмоқда, бизнес билан шуғулланмоқда ва санъат соҳасида изланмоқда. Айтиш мумкинки, миграция ўзаро ҳамкорлиқнинг устувор ва долзарб масалаларидан бирига айланмоқда. Сизнингча, Ўзбекистон ва Россия ушбу омилдан икки мамлакат равангаи учун қандай қилиб янада самарали фойдаланиши мумкин? Бу борада қандай ечимлар топилган ва қандай муаммолар ҳал этилиши керак?

— Шубҳасиз, бугунги кунда миграция энг нозик ва долзарб масалалардан биридир. Тўғри таъкидлаганингиздек, Россияда ўзбекистонликлар жуда кўп. Турли маълумотларга кўра, улар сони 1,5 миллиондан 2 миллионгача етади ва уларнинг аксарияти вақтинча меҳнат фаолиятини амалга ошириш истагида. Мигрантлар ва россиялик иш бериувчилар дуч келаётган қийинчиликларни ҳисобга олган ҳолда иш жараёнини оптималлаштириш механизмининг яратилиши, ходим малакаси ва ўқишини тасдиқловчи зарур ҳужжатларни қайта ишлаш тартибини аниқлаштириш муҳимдир. Шунингдек, ноқонуний иш билан банд бўлганлар сонини камайтириш учун зарур шароит таъминланиши керак. Таъкидлаш жоиз, мамлакатларимизнинг

ваколатли идоралари ушбу муаммоларни ҳал қилиш йўлида доимий иш олиб бормоқда.

Шу билан бирга, бу йил биз янги синнов — халқаро транспорт алоқаларини чеклаб қўйган, аксарият компания ва корхоналар фаолиятини тўхтатган коронавир пандемияси билан тўқнашдик. Шу муносабат билан чет элдаги кўплаб фуқаролар қийин вазиятга тушиб қолди.

Мавжуд шароитни инобатга олган ҳолда, мамлакатларимиз раҳбарлари улар аҳолини яхшилаш бўйича биргаликда қатор чоралар кўрмоқда. Хусусан, Россия Президенти Владимир Путин миграция ҳужжатларининг амал қилиш муддатларини узайтириш, патент учун ойлик тўлов, мамлакатда бўлиш тартибини бузганлик учун жарима, шу жумладан, ҳужжатларнинг муддати ўтганини учун жаримга тортишни бекор қилишга оид фармонни имзолади.

Карантинга қарамай, Россия Федерациясида бўш иш ўринлари тўғрисидаги маълумотлар базаси мунтазам равишда янгиланиб турибди. Натижада ишдан айрилган муҳожирлар ўзлари учун янги иш топшиш имконига эга бўлмоқда. Бундан ташқари, уйга зудлик билан қайтишга зарурати бор фуқаролар учун мамлакатларимиз авиакомпаниялари томонидан чартер рейслар мунтазам ташкил этилмоқда.

— Ўзбекистондаги фаолиятингиз давомида сизда алоҳида таассурот уйғотган қандай жиҳатларни қайд этишни истардингиз?

— Ўзбекистон шарқона қараш ва бой маданият меросини мамлакатнинг замонавий тарихий ютуқлари билан уйғунлаштирган давлат.

Ажойиб тоғ манзаралари, мўл-қўл мева ва сабзавотлар, тандирда ёпилган ноннинг ҳушбўй ҳиди, бетақорор ўзбек таомлари ва, албатта, саммий инсонларнинг меҳмондўстлиги — буларнинг барчаси Ўзбекистонда булганларни берадиган қолдиқларидир.

Шу боис, мен барчага карантин чекловлари олиб ташланиб, чегаралар очилгач, Ўзбекистонга таширф бюришини, ушбу ажойиб мамлакатнинг бой ва ранг-баранг маданиятидан баҳраманд бўлишни тавсия қиламан.

— Мустақиллик байрами муносабати билан Ўзбекистон халқига байрам табригингиз.

— Ўзбекистон халқини мамлакат фуқаролари миллий бирлигининг ёрқин рамзи бўлган Мустақиллик байрами билан чин қалбимдан қутлайман! Барчангизга сийҳат-саломатлик, фаровонлик ва тинчлик йўлида хизмат қилдиган барча ташаббуслар рўйбени тилаб қоламан. Ҳар бир оилга тинчлик, фаровонлик ва барака инсин!

"Дунё" АА

Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Кимё ва биология йўналишларида узлуксиз таълим сифатини ва илм-фан натижадорлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори қабул қилинди.

Қарорга мувофиқ республиканинг ҳар бир ҳудудда босқичма-босқич кимё ва биология фанларига ихтисослаштирилган 14 ТА ТАЯНЧ ИХТИСОСЛАШТИРИЛГАН МАКТАБЛАР ТАШКИЛ ЭТИЛАДИ.

Давлат тест маркази 2021 йил 1 февралга қадар КИМЁ ВА БИОЛОГИЯ ФАНЛАРИДАН БИЛИМЛАРНИ БАҲОЛАШ БҮЙИЧА МИЛЛИЙ СЕРТИФИКАТЛАШ ТИЗИМИНИ ЖОРИЙ ҚИЛАДИ.

Шунингдек, республика туман (шаҳар)ларида босқичма-босқич КИМЁ ВА БИОЛОГИЯ ФАНЛАРИНИ ЧУҚУРЛАШТИРИБ ЎҚИТИШГА ИХТИСОСЛАШТИРИЛГАН 150 ТА МАКТАБЛАР ТАШКИЛ ЭТИЛАДИ.

Ихтисослаштирилган мактабларга қабул қилинган кимё ва биология фанлари ўқитувчилари ҳамда РАҲБАР КАДРЛАРИНИНГ БАЗАВИЙ ТАРИФ СТАВКАСИГА НИСБАТАН АМАЛДА БЕЛГИЛАНГАН УСТАМА ҲАҚИ МИҚДОРИ 2021 ЙИЛ 1 ЯНВАРДАН БОШЛАБ 50 ФОИЗГАЧА ОШИРИЛАДИ.

Ихтисослаштирилган мактабларда кимё ва биология фанларини самарали ўқитишни мувофиқлаштириш учун уларга ОТМЛАРНИНГ 55 ТА КАФЕДРАЛАРИ БИРИКТИРИЛАДИ.

ИМТИЁЗ БЕРИЛАДИГАН ДАРАЖАДАГИ МИЛЛИЙ СЕРТИФИКАТГА ЭГА МАКТАБ, ЛИЦЕЙ ВА КАСБ-ҲУНАР МАКТАБИ ЎҚУВЧИЛАРИ давлат ОТМга киришда кимё ёки биология фанидан ТЕСТ СИНОВИ ТОПШИРИШДАН ОЗОД ЭТИЛАДИ ҲАМДА УНГА МАКСИМАЛ БАЛЛ БЕРИЛАДИ.

Мустақиллигимизнинг 29 йиллигига

ЖИЗЗАХ ВИЛОЯТИ: ҲАР БИР ЛОЙИҲА — ИНСОН МАНФААТИ ВА ТУРМУШ ФАРОВОНЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШГА ҚАРАТИЛГАН

Бошланғич 1-бетда

Энг улуғ ва энг азиз байрам — Мустақиллик кунини нишонлаш арафасида туриб, Жиззах вилоятида ўтган йилги истиқлол байрамидан бугунгача бўлган давр оралиғида амалга оширилган ишларга теран кўз ташлаган инсон, давлатимиз раҳбарининг юқорида келтирилган сўзлари ўз тасдиғини топаётганига ишонч ҳосил қилади.

Бугун Жиззах вилоятида ҳам жуда кўп, бир-биридан кенг ва катта ўзгаришлар рўй бермоқда, мисли кўрилмаган қўламдаги бунёдкорлик ишлари бажарилиб, лойиҳалар ҳаётга татбиқ этилмоқда. Энг муҳими, ана шу саъй-ҳаракатларнинг ҳаммасида, биринчи гада, инсон манфаати мезонидан келиб чиқилган ҳолда, оддий юртдошларимиз турмуш тарзини яхшилаш, фаровонлигини ошириш, эртанги кунга бўлган ишончини мустаҳкамлаш мақсади бор.

Битта оддий мисолни келтириб ўтмоқчиман: бугунги Жиззахнинг энг баланд биноси 10 қаватли, у собиқ иттифоқ даврида қурилган ва унда вилоят ҳокимлиги жойлашган. Кейинги уч-тўрт йил ичида вилоят худуди улкан қурилиш майдонига айланди. Нафақат Жиззах шаҳри, балки энг чекка туманларда ҳам бир-биридан кўркам, бир-биридан салобатли, узига ҳос мезморий ечимга эга бинолар қад ростлади. Энди эса Жиззах шаҳрининг бош режасига асосан, биринчи марта 16 қаватли уйлар қурилишига тамал тоши қўйилди.

Бунёд этилаётган кўп қаватли ушбу уйларга илгор хорижий меъморчилик тажрибаси асос қилиб олинди, — дейди вилоят қурилиш бош бошқармаси бошлиғи Эргаш Қўлдошев. — Ҳар бири 80 оилага мўлжалланган бу уйларнинг бир қаватини бунёд этиш учун атиги 3 кун керак бўлади. Иншоотнинг темир “қовургалари” тайёр бўлган, уларнинг орасини иссиқ ва совуқни ўтказмайдиган махсус қоршима билан тўлдиришга атиги 56 дақиқа сарф этилади. Бу 72 соатда бир қават буй ростлайди, деган гап. Хуллас, Жиззах шаҳри шу пайтгача энг “кенгайган” бўлса, энди буйига “ўса бошлайди”. Ана шу ўсишнинг ўзида қандайдир равиш маъно бор эмасми?!

Вилоят бўйича бу йил жами 464,9 миллиард сўмлик 93 та объект инвестиция дастурига киритилган, 46 та объектдаги 182,7 миллиард сўмлик ишлар вилоят ҳокимлиги, 47 тасидидаги 282,2 миллиард сўмлик эса вазирлик ва идоралар буюртмасига асосан амалга оширилмоқда.

Бу ишларнинг янада самарали бўлишига асосий қурилиш ашёларининг Жиззах вилоятининг ўзида ишлаб чиқарилаётгани кўшимча омил бўлмоқда. Бундан бир неча йил аввал вилоятда Олмалиқ кон-металлургия комбинатининг цемент ишлаб чиқариш корхонаси ишга тушган эди. Яқинда иккинчи ана шундай корхона фаолият бошлади. Зафаробод тумани худудида “Хуахин Цемент Жиззах” қўшма корхонаси ҳам маҳсулот етказиб берапти. Йилга 1 миллион 200 минг тонна цемент ишлаб чиқариш қувватига эга лойиҳанинг умумий қиймати 150 миллион долларга тенг. Заводнинг тўғридан-тўғри хорижий инвестиция ҳисобига бунёд этилган, 300 дан ортиқ ёшни иш билан таъминлангани эса Ўзбекистон иқтисодий мурраккаб пандемия шароитида ҳам унумли ишлаш қобилиятига эга эканини тасдиқламоқда.

Дарҳақиқат, COVID-19 пандемияси туйғайли юзага келган қийинчиликларга қарамай, вилоятнинг иқтисодий

кўрсаткичлари чакки бўлмапти. Худудда 2020 йилнинг ортада қолган даври мобайнида ялпи ҳудудий маҳсулот ҳажми ўтган йилдагига нисбатан 100,7 фоиз, саноат маҳсулотлари ҳажми 103 фоиз, истеъмол моллари ҳажми 104,3 фоиз, хизматлар ҳажми эса 102 фоиз ўсди. Бюджет тушувлари режасининг бажарилиши 125,5 фоизни ташкил қилди.

Кўни кеча республика матбуотида Жиззах воҳаси, аниқроғи, худуднинг қишлоқ хўжалиги соҳасига алоқадор ажабтоғур бир янгилик тарқалди. Даштотоб шаҳрида фаолият юритаётган “Жиззах органик” миллий агрокластери Ўзбекистонда биринчи бўлиб мрамар мол гўштини саноат усулида ишлаб чиқаришни бошлаш арафасида. Агрокорхона шу йилнинг куз фаслида Россия ва АҚШдан сермаҳсул, зотдор 5 минг бош қорамол олиб келишни режалаштирмоқда. Ангусс ва герфорд зотли ушбу жониворларнинг бунчалик катта ҳажмидаги импорти Ўзбекистонда саноат усулида мрамар мол гўшти ишлаб чиқарилишини бошлаб беради. Этиштирилган, мрамар гўшт ва ундан тайёрланган маҳсулотлар дунё бозорига ҳар килоси 50 долларгача нархда сотилади.

— Мрамар мол гўшти олиш учун чорва молларини етиштириш жараёнида белгиланган метёрларга қатъий амал қилиш талаб этилади, — дейди агрокластер бошлиғи Ҳикматилла Каримов. — Октябрь ойида олиб келинадиган гу-

асосан, 18 та умумтаълим мактаби янги-ча қиёфа қасб этмоқда. Зомин туманида 1 минг 680 ўринли, Жиззах шаҳрида эса 1 минг 320 ўқувчи мўлжалланган умумтаълим мактаблари қад ростлаб улгурди.

Ёшлар, айниқса, кам таъминланган ва муҳтож оилалар фарзандларини қўлаб-қувватлаш, иш билан таъминлашга эътибор қаратишмоқда. Бу борада “Ҳар бир ёшга — бир гектар” лойиҳаси самаралари ҳақида айтиш ўттиш лозим. Вилоят худудида жами 5000 нафар ёшга 1 гектардан ер майдонлари ажратилди. Зарбдор туманида галладан бўшаган 535 гектар қовун майдонини экин экиш учун ёшларга берилди. Кам таъминланган оилаларнинг вақтинчалик ишсиз 36 ўғил-қизига туман ҳокимлиги захирасидаги 26 гектар майдон тақсимланди.

— Бир неча йиллар хорижий давлатларда саргардон юриб, қора меҳнатнинг аччиқ азобини татиб кўрдим, — дейди “Нурафшон” маҳалласида яшовчи Элдор Пардақулов. — Бу йил эса менга ажратилган ерга қовун эқдим, ҳосилини бозорга олиб чиқдим. Даромад чакки эмас. Энг муҳими, ўз юртим, оилам бағридаман.

Президентимизнинг 2020 йил 11 майдати “Республика худудларини қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштиришга ихтисослаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қароридан 2020 йилнинг учинчи чорагида Жиззах вилоятининг Бахмал, Галлаорол, Зомин, Фориш, Янгиобод ва Шароф Рашидов

ишчи гуруҳи томонидан янгидан бурғиланган артезиан қудуқлари жойлари танланиб, қишлоқ хўжалик харитасига туширилди ва лойиҳаларни амалга оширадиган ташаббускорлар аниқланмоқда. Мазкур лойиҳалар амалга оширилиши натижасида 107 гектар бог ва 943 гектар тоқзор барпо этилиши назарда тутилган.

Зомин туманида 2020-2022 йилларга мўлжалланган худудий инвестиция дастури доирасида умумий қиймати 1 триллион 126 миллиард сўмлик 99 та инвестиция лойиҳаси ишга туширилиши ва 2497 та янги иш ўрни яратилиши режалаштирилган. Лойиҳаларнинг учдан икки қисми ташаббускорларнинг маблағлари, қолгани эса банк ва хориж кредитлари, тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар ҳисобидан амалга оширилмоқда. Йилнинг ўтган даври мобайнида режадаги маблағнинг ярмидан кўпроғи ўзлаштирилди. 41 та лойиҳа амалиётга жорий этилиб, 259 та янги иш ўрни яратилди.

Ўтган йили фаолият бошлаган “Зомин асл илак толаси” хусусий корхонасида пилла ҳосили қайта ишланиб, илак толаси ва момиқ ишлаб чиқарилади. Корхона 400 тонна пиллани қайта ишлаш қувватига эга ва бу маҳсулотни тўлиқ экспорт қилиш кўзда тутилган.

Ўтган мавсум пилласидан бир миллион долларлик маҳсулот ишлаб чиқардик, — дейди корхона иш юритувчиси Сарвар Уролов. — У Хитой, Туркия, Эронга экспорт қилинди. Бу йилги ҳосилдан эса қарий 1,5 миллион долларлик экспортбон маҳсулот ишлаб чиқаришни кўлаб турибимиз.

Шавкат Мирзиёев давлат раҳбари сифатида фаолият бошлаган илк кунларданок, юртимизда етиштирилаётган пахта ни ўзимизда қайта ишлаб, тайёр маҳсулот кўринишида жажон бозорига олиб чиқиш вазифасини тилга олганди. Ўтган йилнинг сўнгида бўлиб ўтган йилги-лишлардан бирида ҳам Президентимиз Ўзбекистон пахта хомаёшини хорижага сотишни тўхтатишини яна бир бор таъкидлаб ўтди.

“Келгуси йил тўқимачилик саноати 1,9 миллиард долларлик экспорт қилиши керак. 2020 йилга бориб биз бир тонна ҳам, бир кило ҳам пахта сотмаймиз. Ўзимизда қайта ишлаймиз”, деган эди давлатимиз раҳбари “Ўзтўқимачиликсаноат” уюшмаси раисига мурожаат қилар экан.

Бугунги кунда Жиззах вилоятининг 64 та тўқимачилик корхонаси фаолият кўрсатмоқда. Улар томонидан шу пайтгача 500 миллиард сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилди. Бу вилоят ишлаб чиқариш ҳажмининг 35,5 фоизи айнан тўқимачилик соҳасига тўғри келишини билдиради.

“Жиззах” эркин индустриал зонасида жойлашган “Тоштепа Текстиль” МЧЖ ўз маҳсулотининг 100 фоизини хорижага экспорт қилувчи кам сонли жамоалардан бири бўлиб қолмоқда. Аммо март ойида эълон қилинган карантин боис, МЧЖ ва унинг тикув фабрикаларида меҳнат фаолияти вақтинча тўхтатилди. Асосий импортер давлатлар — Россия ва Италия буюртмаларини қайтариб олди.

Май ойидан яна ишлаб чиқариш жараёنларига руҳсат берилиб, экспорт йўлига очилди. Жорий йилда оз эмас-кўп эмас, 10 миллион донга сифатли ва экотоза маҳсулот ишлаб чиқаришни мақсад қилган, 1,5 минг одамни иш билан таъминлаган ушбу корхона давлатимиз раҳбарининг пахта ни хомаёи сифатида эмас, тайёр маҳсулот кўринишида сотиш афзаллиқлари ҳақидаги фикрини исботлаётгани шубҳасиз.

— Яқин келажакда пахта етиштириш, тогани қайта ишлаш, тўқимачилик соҳаларини бирлаштириб, кластер шаклига ўтишни режалаштирганмиз, — дейди корхона директори ўринбосари Хусан Уринбоев. — Бу янги иш ўринларини яратди, ишлаб чиқаришни маҳаллийлаштириди ҳамда ўзбек пахтасига ўзбекча ишлов бериб, жажон стандартлари асосидаги маҳсулот ишлаб чиқаришни таъминлайди.

Янгиобод тумани Жиззах вилоятининг энг кенжа ва энг кичик тумани. Шунга қарамай, туман аҳли Истиқлол байрамга муносиб совғалар билан нишонлашни режалаштирган. Шу кунларда туманда саноат, қишлоқ хўжалиги, хизмат кўрсатиш сингари йўналишларда қиймати 1 миллиард 300 миллион сўмлик яқин истиқболли лойиҳалар устида иш бормоқда. “Янгиобод агро” фермер хўжалиги, “Трап Гарден” агро-

кластери, “Фу Лай Жи” ва “Эко Веге-табл” қўшма корхоналари галлачилик, узумчилик, паррандачилик каби асосий йўналишлари билан бирга, агро ва эко-туризмни йўлга қўйиш лойиҳалари устида иш олиб бормоқда.

“Географик жойлашуви, табиати, иқлими билан ҳар қандай сайёҳни мафтун эта оладиган гўшаларимиз кўп, — дейди туман ҳокимининг инвестициялар ва ташқи савдо масалалари бўйича ўринбосари Сарвар Пулатов. — Ташаббускор тадбиркорларнинг бу борадаги иштироқини қўлаб-қувватлаб, мўъжазгина туманимизни сайёҳларни ўзига жалб қиладиган масканга айлантиришимизга ишонаман.”

“Обод қишлоқ” ва “Обод марказ” дастурлари айнан Жиззах вилоятининг — Дўстлик туманининг Манас қишлоғи ва Мирзачўл туманининг маркази Гагарин шаҳридан бошланган. Мамнун бўладиган томон шундаки, бу борада амалга оширилган кенг қўламли ишлар нафақат ҳамюртларимиз, балки узоқ-яқин хориждаги дўстларимиз эътиборига ҳам тушди.

Бундан бир мuddат аввал Қозғистон Республикаси Туркистон вилояти ҳокимлиги делегацияси Мирзачўлга ташриф буюрди. Туман ҳокимлиги ва жамоатчилиги томонидан самимий кутиб олинган меҳмонлар шаҳарда амалга оширилган бунёдкорлик ишлари, фаолият кўрсатаётган ишлаб чиқариш корхоналари, ижтимоий-маданий муассасалар, маҳаллалар ҳаёти билан танишди. Гагарин шаҳри марказидаги барак кўринишидаги эски уйларда яшовчи икки минг нафарга яқин аҳолига тортиқ қилинган замонавий уйлар уларда хайрат ва ҳавас уйғотди.

— Мақсадимиз Ўзбекистоннинг “Обод қишлоқ” давлат дастурини амалга оширишда тўплаган тажрибасини ўрганиш эди, — дейди делегация раҳбари,

таъминоти ва оқова сув объектлари қурилиши бўйича инжиниринг компанияси давлат унитар корхонаси вилоят худудий бошқармаси бошлиғи Мирзахмад Қоратов. — Ушбу лойиҳага асосан, умумий узунлиги 183 километр бўлган сув тармоғи, сув қўтариш ва тозалаш иншооти, 100 минг куб метр сигимли сув сақлаш иншооти қурилиши амалга оширилиши режалаштирилган. “Зарафшон дарёси сувидан фойдаланиш ҳисобига Жиззах вилоятининг ичимлик сув таъминоти тизимини яхшилаш” лойиҳасини амалга оширилиши ҳисобига Бахмал, Галлаорол, Шароф Рашидов, Пахтакор, Дўстлик, Мирзачўл туманлари ҳамда Жиззах шаҳрида яшовчи 861 минг нафардан зиёд аҳолининг ичимлик сув таъминоти тўздан яхшиланади.

Ҳозир қурилиш майдонларида иш қизғин бормоқда. Ушбу лойиҳани амалга оширишга 60 дан зиёд техника ва ускуналар жалб этилган. Қурилиш объектида 162 нафар малакали мутахассис ва ишчи унумли меҳнат қилмоқда. Ушбу лойиҳа бажарилиши натижасида вилоят аҳолисининг марказлашган ичимлик сув таъминоти қамрови Жиззах шаҳрида 95 фоизга, лойиҳа доирасидаги 65 та қишлоқда эса 29 фоизга етказилади.

Айни пайтда лойиҳа доирасидаги ишлар қизғин паллага кирган. Унга қўра, Зарафшон дарёсининг суви қудратли насослар ёрдамида 102 метр баландликка кўтарилиб, махсус қурилган ховузаларга ташланади. Мазкур объектидаги ўта муҳим қурилиш-монтаж ишлари “Ўзбекистон темир йўллари” акциядорлик жамиятининг махсус қурилиш ташкилоти томонидан амалга оширилмоқда.

Лойиҳадаги ҳар бир иншоотнинг қурилиш даври, фойдаланишга топшириш мuddатининг аниқ режа жадваллари иш-

Туркистон вилояти саноатни бошқариш, инвестициялар ва экспорт бўлими бошлиғи Ҳикматилла Раимбеков. — Ҳақиқатан ҳам, бу ишлар ўрганишга, узимизда қўлашга арийди. Биз Мирзачўл билан ҳамкорликни кенгайтираемиз.

Мақоламизни бугун Ўзбекистонда амалга оширилаётган ҳар бир иш, ҳар бир лойиҳа инсон манфаатини қўлаётгани ҳақидаги мулоҳазалар билан бошланган эдик. Ундан кейин келтирилган факт ва рақам, мисол ва далиллар ҳам бу сўзларимизни тасдиқлаган бўлса ажаб эмас. Яқинда шу маънодаги яна бир масалага эътиборингизни қаратишни маъқул кўрдик. Президентимиз томонидан 2018 йил 4 майда “Жиззах вилояти аҳолисини сифатли ичимлик сув билан таъминлашни яхшилаш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарор имзоланган эди.

Зеро, бундай қарор бежиз қабул қилинмаганди. Вилоятнинг қатор худудларида ичимлик сув таъминоти

лаб қилинган. Шу пайтгача сув олиш иншооти, сув тозалаш станцияси, сув олиш иншоотида сув тозалаш иншоотидаги бўлган узунлиги 16 километри сув қувурлари ва тозалаш иншоотларидан узунлиги 20 километр бўлган магистрал сув қувури қурилди. Жиззах воҳасининг қадим Мирзачўлда бунёд бўлган Пахтакор, Зафаробод, Арнасой, Дўстлик ва Мирзачўл туманлари аҳли ўзларининг азалий ораси бўлиб қолаётган соф ва экологик тоза обиҳаётдан баҳраманд бўладиган кунлар яқин.

Хулоса қилиш шунини айтиш мумкин, вилоятда амалга оширилаётган ҳар бир иш, ҳар бир лойиҳа одамларни рози қилишга, уларнинг бугунгидан ҳам фаровон яшашига қаратилгани билан аҳамиятлидир.

Худойберди КАРИМОВ, журналист

Фармон ва ижро

ИНВЕСТИОР СУД ҲИМОЯСИДА: СУД АМАЛИЁТИ ВА ХАЛҚАРО ТАЖРИБА

Бахтиёр ИСАКОВ,
Олий суд раиси ўринбосари,
иқтисодий судлов
ҳайъати раиси

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича ҳаракатлар стратегиясида белгиланган энг муҳим устувор йўналишлардан бири иқтисодий тизимни янада ривожлантириш ва либераллаштиришга қаратилган макроиқтисодий барқарорлиқни мустаҳкамлаш ҳамда юқори иқтисодий ўсish суръатларини сақлаб қолишдир.

Мазкур йўналишда амалга ошириладиган ислохотлардан бири инвестициявий муҳитни яхшилаш борасида чора-тадбирлар белгиланган иборат. Чунончи, мамлакатимиз иқтисодиётида инвестициявий муҳитни яхшилаш бир қатор омиллар билан чамбарчас боғлиқ.

Албатта, ҳар қандай чет эллик сармоядор муайян бир мамлакатга инвестиция киритиши учун дастлаб ўша давлатда иқтисодий ва сиёсий барқарорлик мавжудлигига, хусусий мулк ва тадбиркорлик фаолиятининг мустаҳкам ҳуқуқий ҳимояланганига, бизнес юриштиш жараёнида олинган даромадларни олиб чиқиш қўлдоғида бўлишига, суд тизимининг очиклиги ва мустақиллиги таъминланганига алоҳида эътибор қаратади.

Ўз ўрнида, чет эл инвестицияси иштирокида ташкил этиладиган корхоналар ва замонавий тижорат дойирлари амалга оширилиши натижасида мамлакатда илгор технологиялар, янги ишлаб чиқариш тизимлари, бизнес юриштириш янги шакллари, менежментнинг фаол усуллари кириб келиши табиийдир.

Шу билан бирга, ишлаб чиқариладиган маҳсулотлар диверсификация қилиниб, уларнинг рақобатбардошлиги ошади ва, энг муҳими, Ўзбекистоннинг экспорт қиладиган маҳсулот турлари кўپаяди.

Мамлакатимиз қонунчилик тизимида фуқароларимиз, тадбиркорлар, қолаверса, чет эл инвесторларига кенг имтиёзлар ва тенг имкониятлар яратилиши тегишли қонунлар билан ҳуқуқий кафолатланган.

Шунингдек, чет эллик шахслар иштирокидаги ишларни қўришни алоҳида тартиби амалдаги процессуал қонунларимизда ҳам ўз аксини топади.

Жумладан, 2018 йил 1 апрелдан Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодексига "Чет эллик шахслар иштирокидаги ишларни юриштиш" номи 3-бўлим киритилиши бу борадаги муҳим ва бошланғич қадам бўлди.

Ўзбекистон Республикаси иқтисодий суди томонидан чет эллик шахслар иштирокидаги ишлар, агар Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида бошқача қоида назарда тутилган бўлса, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси қоидалари бўйича, кодекснинг "Чет эллик шахслар иштирокидаги ишларни юриштиш" бўлимида назарда тутилган хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда қўрилади. Чет эллик шахслар иштирокидаги ишлар, агар бу шахслар ёки уларнинг

филиаллари, ваколатхоналари ёхуд уларнинг иш юриштиш ваколатли бўлган вакиллари Ўзбекистон Республикаси ҳудудида турган ёки яшаётган бўлса, ушбу кодексда белгиланган муддатларда қўрилади.

Шуни таъкидлаш кераки, мустақиллик йилларида Ўзбекистонда ишбилармонлик ва инвестициявий муҳитни тубдан яхшилаш, мамлакатнинг инвестициявий жозибадорлигини шакллантириш бўйича кенг қўламли чора-тадбирлар белгиланди. Ҳам хорижий, ҳам миллий инвесторлар учун кенг қўламли имтиёзлар тизими, уларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича преференциялар ва кафолатлар қонун йўли билан такомиллаштирилди.

Таҳлиллар шуни кўрсатадики, ҳозирги пайтда инвестициявий низола, тааллуқлигига қараб, фуқаролик ишлари бўйича судлар, иқтисодий ва маъмурий судлар томонидан ҳал этилмоқда. Ишларнинг тегишлилик қоидага кўра, бундай ишлар қоида тариқасида туманлараро (туман, шаҳар) биринчи инстанция судларида илк бор судьяликка таъинланган судьялар томонидан қўрилади.

Инвестициявий низола ҳал қилишнинг ушбу тартиби бу тоифадаги низола-нинг самарали ҳал этилишига, ягона суд амалиёти шакллантиришга, инвесторларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатлари ўз вақтида ва сифатли ҳимоя қилинишига салбий таъсир кўрсатмоқда.

Жаҳон ва минтақавий инвестиция бозорларида рақобатнинг кучайиши мамлакатимизда янада қўлайроқ инвестиция муҳитини яратиш борасида кўшимча чора-тадбирлар қўришни талаб этади. Суд амалиётида эса хорижий ва миллий инвесторларнинг манфаатларини ҳимоя қилишга қаратилган ҳуқуқий механизмларни такомиллаштириш зарурати юзага келмоқда.

Чунончи, инвесторлар ҳуқуқларининг суд ҳимоясида бўлиши етарли даражада ташкил этилмагани ва бошқа бир қатор камчиликлар суд органларининг амалдаги тузилишини замон талаблари ва халқаро стандартларга мувофиқ қайта қўриб чиқишни тақозо этади.

Бу масалаларнинг ҳуқуқий ечими сифатида 2020 йил 24 июлда Президентимизнинг "Судлар фаолиятини янада такомиллаштириш ва одил судлов самардорлигини оширишга доир кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги фармони қабул қилинди. Ушбу фармоннинг 3-бандига кўра, Олий суд тузилмасида инвестициявий низола ҳамда рақобатта оид ишларни қўриш бўйича судлов таркибининг тузилиши белгиланди.

Судлов таркибига инвестиция киритилган санада йигирма миллион АҚШ доллари эквивалентидан кам бўлмаган миқдорда инвестицияни амалга оширган жисмоний ёки юридик шахслар — йирик инвесторлар ва давлат органлари ўртасида юзага келадиган инвестициявий низола ҳамда рақобатта оид ишларни қўриш ваколати берилди.

Фармон билан инвестициявий низола бўйича йирик инвесторларнинг рақобатта оид ишлар бўйича тарафларнинг хохишига кўра, ушбу тоифадаги ишлар бевосита судлов таркиби томонидан биринчи инстанция суди сифатида қўрилиши, қолган инвестициявий низола инвесторларнинг хохишига кўра, Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри суди томонидан биринчи инстанция суди сифатида қўрилиши мумкинлиги белгиланди.

Фармон асосида 2021 йил 1 январдан Олий судда судлов таркиби ўз фаолиятини бошлади. Шунга қадар қонунчиликимизда инвестиция оид низола ҳал қилишнинг давлат тизимини такомиллаштириш ҳамда инвесторларнинг ҳуқуқлари ва манфаатлари ҳимоя қилинишини таъминлаш мақсадида қатор ўзгариш ва қўшимчаларни киритишимиз лозим бўлади.

Мисол учун, "Инвестициялар ва инвестиция фаолияти тўғрисида"ги қонундан ташқари, амалдаги қонун ҳужжатларида "инвестициявий низо" тушунчаси мавжуд эмас. Ушбу қонуннинг 63-моддасида чет эл инвестициялари билан боғлиқ бўлган ва Ўзбекистон Республикаси ҳудудида чет эллик инвесторнинг инвестиция фаолиятини амалга ошириши чоғида юзага келадиган низо "инвестициявий низо" деб ҳисобланиши назарда тутилган. Бирок бундай низо инвестициявий низо деб аталishi мумкин эмас, чунки у инвестиция оид низонинг турларидан биридир.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси

фуқароси ёки Ўзбекистон Республикаси резиденти бўлган юридик шахс субъекти бўлган инвестиция фаолияти жараёнида юзага келадиган низо ҳам инвестиция оид низо, деб эътироф этилиши мумкин ("Инвестициялар ва инвестиция фаолияти тўғрисида"ги қонуннинг 6, 9-моддалари). Шунга кўра, "Инвестициялар ва инвестиция фаолияти тўғрисида"ги қонунда "инвестициявий низо" тушунчасини назарда тутиш ҳамда фақат инвесторнинг инвестиция фаолияти билан боғлиқ бўлган инвестор ва давлат органлари ўртасида шартнома мажбуриятларидан келиб чиқадиган низола-рини шундай низола, маъмурий ва қиритиш тақлиф этамиз.

Шу билан бирга, "Судлар тўғрисида"ги қонуннинг янги тахририни тайёрлашда Олий суд судьялари орасидан ихтисослаштирилган таркибларни шакллантириш ҳуқуқини назарда тутувчи қоидаларни киритиш, Иқтисодий процессуал кодекснинг 25-моддасини иқтисодий соҳада инвесторлар ҳамда инвесторнинг инвестиция фаолияти билан боғлиқ бўлган фуқаролик, маъмурий ва бошқа ҳуқуқий муносабатлардан келиб чиқувчи низола бўйича ишларни иқтисодий судларнинг тасарруфига киритишни назарда тутувчи янги банд билан тўлдириш, инвестициявий низола бўйича ишларнинг судловга тегишлилигини назарда тутувчи янги қисм ҳамда Иқтисодий процессуал кодекснинг 32-моддасини ўқинчи қисмининг тарафларидан бири йирик инвестор бўлган инвестиция оид низола қўриб чиқишини Олий суднинг судловига киритишни назарда тутувчи норма билан тўлдириш мақсада мувофиқ бўлади.

Шунингдек, давлат органларининг қарорлари, мансабдор шахсларнинг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан инвестор томонидан шикоят қилиниши тўғрисидаги низола-рини ҳам инвестиция оид низола сирасига киритиш лозим бўлади.

Хорижий тажрибани ўрганиш шуни кўрсатадики, айрим чет давлатларнинг қонун ҳужжатларида юқорида баён қилинган тартиб мавжуд. Хусусан, Қозғистон Республикаси Тадбиркорлик кодексининг 274-моддасига биноан, Қозғистон Республикасида ойллик ҳисоб-китоб қўрсаткичининг камида икки миллион баравари миқдордаги инвестиция амалга оширувчи жисмоний ёки юридик шахс йирик инвестор ҳисобланади.

Қозғистон Республикаси Фуқаролик процессуал кодексига кўра, Нурсултон шаҳри суди, биринчи инстанция суди қоидаларига кўра, инвестиция оид низола бўйича фуқаролик ишларини, бундан Қозғистон Республикаси Олий судининг судловига ишлар мустасно, шунингдек, инвесторлар ҳамда давлат органлари ўртасида инвесторнинг инвестиция фаолияти билан боғлиқ бўлган бошқа низола бўйича ишларни қўриб чиқатиши ва ҳал қилади.

Қозғистон Республикаси Фуқаролик процессуал кодексига биноан, Қозғистон Республикасининг Олий суди тарафларидан бири йирик инвестор бўлган инвестиция оид низола бўйича фуқаролик ишларини биринчи инстанция судининг қоидаларига кўра, қўриб чиқатиши ва ҳал қилади.

Россия Федерацияси Фуқаролик процессуал кодексига биноан, Москва шаҳри суди муаллифлик ҳуқуқларини ва (ёки) аралаш ҳуқуқларини, бундан фотография асарлари ва ахборот-телекоммуникация тармоқларида, шу жумладан, "Интернет тармони"да фотографияга ўхшаш усуллар билан олинган асарларга бўлган ҳуқуқлар мустасно, ҳимоя қилиш билан боғлиқ фуқаролик ишларини биринчи инстанция суди сифатида қўриб чиқатиши.

Юқорида кайт этилганлардан хулоса қилсак, Ўзбекистонда ҳам 1 январдан Олий суд тизимида янги судлов таркибининг ташкил этилиши ва инвестициявий низола-рининг қўрилиши тартибининг жорий этилиши натижасида инвесторларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини суд орқали ҳимоя қилиш механизми такомиллашади. Зеро, инвестициявий низола-рининг тез ва самарали ҳал қилиниши, инвестициявий низола-рини ҳал қилиш бўйича ягона суд амалиёти, чет эл инвесторлар ҳуқуқларининг ишончли ҳимоя қилиниши таъминланади. Шунингдек, бу тартиб Жаҳон банки ва Халқаро молия корпорациясининг "Бизнес юриштиш" йиллик ҳисоботида Ўзбекистоннинг қўрсаткичларини янада яхшилашга хизмат қилади, мамлакатимизда инвестициявий муҳит барқарорлигига муносиб замин яратеди.

Тергов фаолиятига шахс ҳуқуқларини кафолатловчи замонавий стандартлар жорий этилмоқда

Мурод ҲОЗАЛИЕВ,
Тошкент давлат юридик
университети доценти

Бугунги кунда мамлакатимиздаги туб ислохотлар даврида шахснинг ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилишга тобора муҳим ва устувор эътибор берилмоқда. Президентимизнинг "Суд-тергов фаолиятида шахснинг ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилиш кафолатларини янада кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги фармони бу борадаги ишларни замон талаблари даражасига кўтаришда муҳим ҳуқуқий асос бўлди.

Фармонда мамлакатимизда жиноят ишларини тергов қилиш фаолиятини халқаро стандартлар ва илгор хорижий тажрибани инобатга олган ҳолда такомиллаштириш, қонун устуворлиги ва жавобгарликнинг муқаррарлиги принципларини рўйбга чиқариш, жиноят-процессуал қонунчилигини янада такомиллаштириш мақсадлари илгари сурилган.

Таъкидлаш жоизки, суриштирув, тергов ва суд идоралари фаолиятида шахс ҳуқуқлари ва эркинликларини таъминлаш учун зарур қонунчилик базаси шаклланди бўлишига қарамай, суд-тергов идораларининг институционал асослари ва фаолиятини замонавий стандартларга мувофиқлаштириш жараёни замон талабларига етарлича жавоб бера олмапти. Хусусан, ҳозиргача тергов босқичида айбланувчининг энг асо-

соддалаштириш, унга бўлган сарф-ҳаражатларни тежашга имкон беради. Ҳозир амалдаги қонунчиликка мувофиқ, шахс амалда айбига иқролик ва пушаймонлик билдирган тақдирда ҳам жиноят иши бўйича тергов ҳаракатлари ва ишни судда қўриш умумий асосларда давом эттирилади. Жумладан, биргина 2019 йилда судлар томонидан тергов қилинган жиноят ишлари бўйича 88 нафар шахс ўз айбига иқро бўлгани сабабли жавобгарликдан, 316 нафари эса жазодан озод қилинган.

Ушбу процессуал механизм айбланувчи ва тергов органи ўртасидаги ёзма келишув асосида айбини бўйига олиш тўғрисида арз қилган, чин қўнғилдан пушаймон бўлган, жиноятнинг очилишига фаол ёрдам берган, келтирилган зарарни бартараф этган шахсларга қўлланилади. Бунда содир этилган жиноий қилмиш учун назарда тутилган энг кўп жазонинг ярмидан кўп бўлмаган миқдори ва (ёки) муддатига жазо тайинлаш белгиланмоқда. Демак, бу институтнинг қўлланиши нафақат процессуал қимматлари қисқартириши, балки, энг аввало, айбланувчи шахсларга ҳам сезиларли энгиллик келтириши кўзланмоқда.

Фармонда адвокатлар ҳуқуқий ёрдамидан фойдаланиш тартибларини такомиллаштириш йўналишида ҳам бир қатор муҳим чора-тадбирлар қўйлади. Унга кўра, тезкор қидирув фаолиятини амалга оширувчи органлар ҳодимлари томонидан гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчидан ариза, тушунтириш ёки қўрсатувлар олишни мазкур жиноят иши юритувида бўлган суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки судьянинг ёзма рухсатига асосан ва фақат ҳимоячи иштирокида амалга ошириш (белгиланган тартибда ҳимоячидан воз кечилган ҳоллар бундан мустасно) белгиланмоқда.

Шахс амалда ушланган ёки уни жиноят устида ушлаш билан боғлиқ тезкор тадбир амалда яқунланган ёхуд гумон қилинувчи деб эътироф этилганлиги ҳақидаги қарор унга маълум қилинган пайтдан бошлаб у билан боғлиқ процессуал ҳаракатларни ўтказишдан олдин унинг адвокат билан холи учрашиши таъминланиши шартлиги кўзда тутилмоқда.

Ўта оғир жиноят содир этганликда гумон қилинаётган ёки айбланаётган шахсларга оид ишлар бўйича, шунингдек, шахсга нисбатан қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш масаласи қўриб чиқилаётганда ҳимоячининг иштирок этиши шартлиги белгиланмоқда.

Таъкидлаш лозимки, бугунги кунда 10 йилдан 20 йилгача озодликдан маҳрум қилиш жазоси белгиланган ўта оғир жиноятлар учун ҳимоячи иштироки шартлиги, шунингдек, шахсга нисбатан қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш масаласи қўриб чиқилаётганда ҳимоячи иштирокининг

Биргина 2019 йилда судлар томонидан тергов қилинган жиноят ишлари бўйича 88 нафар шахс ўз айбига иқро бўлгани сабабли жавобгарликдан, 316 нафари эса жазодан озод қилинган.

сий ҳуқуқларидан бири, яъни қўрсатувлар беришдан бош тортиш ва қўрсатувларидан жиноят ишига доир далиллар сифатида унинг ўзига қарши фойдаланилиши мумкинлиги ҳақида хабардор бўлиш ҳуқуқи талаб даражасида таъминланмагани сабабли турли жисмоний ва руҳий таътирлар остида кўп ҳолларда айбдор бўлмаган шахсларни жавобгарликка тортиш ҳолатлари учраётгани сир эмас.

Таҳлиллар шуни кўрсатадики, шахсни жиноят ишида айбланувчи сифатида жалб қилиш учун реал асослар мавжуд бўлса-да, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи орган ҳодимлари унинг ҳуқуқларини тушунтириш ўрнига қўрсатув беришни рад этиши ёки бундан бўйин товлаши учун жавобгарликка тортилиши билан таҳдид қилиб, гувоҳ сифатида сўроқ қилади ва кейинчалик ушбу қўрсатувлардан далил сифатида унинг ўзига қарши фойдаланади. Бундан ташқари, амалиётда гумон қилинувчи ва айбланувчига босим ўтказиш ҳамда керакли қўрсатув олиш мақсадида уларнинг қариндошларини ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларга чақиртириш ва ушлаб туриш каби суиистеъмолчиликлар учрамоқда.

Мазкур салбий ҳолатларнинг олдини олиш мақсадида эндиликда шахсни жиноят ишида гумон қилинувчи ёки айбланувчи сифатида жалб қилиш учун асослар мавжуд бўлган ҳолларда (экспертиза ёки тафтиш ўтказиш талаб этиладиган ҳоллар бундан мустасно) уни гувоҳ тариқасида сўроқ қилиш, шунингдек, унга гумон қилинувчи ёки айбланувчининг процессуал ҳуқуқлари тушунтирилганига қадар ундан бирон-бир ёзма ёки оғзаки қўрсатувлар олиш, ушланган гумон қилинувчи ёки айбланувчининг яқин қариндошларини процесс иштирокчиси сифатида жалб қилиш учун асослар мавжуд бўлмаган ҳолларда уларни ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларга чақиртириш ва сўроқ қилиш тақиқланмоқда.

Фармонда шахснинг ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилишга оид яна бир новация — айбига иқролик бўйича келишув институтини жорий этиш вазифаси қўйилди. Бундан мақсад нима ва инсон ҳуқуқларини муҳофазада қандай ўрин тутати?

Айтиш мумкинки, ушбу институт жиноят юзасидан ўтказилаётган суриштирув ва тергов жараёнини

мажбурийлиги назарда тутилган. Натижада суриштирув ва дастлабки тергов даврида шахсга нисбатан етарли асосларсиз қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чораси қўлланилмоқда. Мисол учун, 2019 йилда судлар томонидан 8 049 нафар шахсга нисбатан қамоққа олиш, 263 нафар шахсга нисбатан уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чораси қўлланди.

Шу билан бирга, фармонда тергов фаолияти соҳасида профессионал кадрларни тайёрлаш мақсадида халқаро стандартлар асосида терговчиларни махсус ўқитиш бўйича алоҳида тизим яратилиши вазифаси белгиланмоқда.

Ҳозирги кунда республикаимизда терговчиларни тайёрлаш бўйича махсус таълим муассасаси йўқ. Терговчи лавозимига Тошкент давлат юридик университети, ИИВ Академияси, Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети ҳамда Қорақалпоқ давлат университетининг юридик факультети битирувчилари тайинланмоқда. Табиийки, уларни тайёрлаш даражаси, ўқув режасига киритилган фанлар, айрим махсус фанлар ўқитилиши, жисмоний тайёргарлик ва бошқа талаб этилган бўлажак терговчиларнинг билим даражаси, касбий малакаси, оператив кўникмалар шаклланишига жиддий таъсир кўрсатади.

Шу боис, мазкур соҳада малакали кадрларни тайёрлаш ягона тизимини йўлга қўйиш, методологик ва техник нуқтаи назардан ихтисослашган олий таълим муассасасини Тошкент давлат юридик университетининг ихтисослаштирилган филиали негизида ташкил этиш учун барча имкониятлар мавжуд. Ушбу филиалда 800 нафаргача талабани ўқитиш имконияти бор. Бу борада етарли илмий салоҳият ва ўқув инфратузилма, тегишли моддий-техник ва ахборот-ўқув базаси шаклланди.

Хулоса ўрнида айтиш лозимки, мазкур фармоннинг қабул қилиниши тергов идоралари фаолиятида шахснинг ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилиш кафолатларини таъминлаш даражасини янада ошириш, тергов фаолиятига оид қонунчиликни такомиллаштириш, шахс ҳуқуқлари ва манфаатларини ҳимоя қилишда самарали замонавий механизмларни қўллашга муҳим омил бўлиб хизмат қилади.

Мустақиллигимизнинг 29 йиллигига

ЮКСАЛИШНИНГ ТЕЗКОР ВА САМАРАЛИ ЙЎЛИ

Юртимизда рақамли иқтисодиётга фаол ўтиш келгуси 5 йилдаги энг устувор вазибалардан бири сифатида белгиланган. Бу жараёни экспертлар тарихий бурилиш даври, деб баҳолашади. Уларнинг фикрича, келгуси 3 йилда иқтисодиётни рақамлаштириш орқали дунёдаги 22 фоиз иш ўринлари интернет технологиялари ёрдамида яратилади.

Жаҳон банкининг "Рақамли дивидендлар" номи тадқиқоти хулосаларига кўра, интернет тезлиги икки баробар ўсиши мамлакат ЯИМ ҳажмининг 13-14 фоиз ортишига олиб келади.

Демак, мамлакатимиз тараққиётининг истиқболи ҳам рақамли иқтисодиёт ривожланиши ва рақамли технологияларнинг қамров даражасига таянади. Президентимизнинг жорий йил 28 апрелдаги "Рақамли иқтисодиёт ва электрон ҳукуматни кенг жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарорига мувофиқ, 2023 йилга бориб рақамли иқтисодиётнинг мамлакат ялпи ички маҳсулотигаги улушини 2 ҳамда ушбу соҳадаги хизматлар ҳажмини 3 баравар ошириш, уларнинг экспортини 100 миллион АҚШ долларига етказиш назарда тутилган.

Давлатимиз раҳбари таъкидлаганидек, "бу ишларни келгуси 2-3 йилда тўлиқ амалга оширсак, ҳар бир кечиккан йилмииз мамлакатимизни 10 йил орқага тортади".

Тараққиётнинг таркибий қисми

Рақамли иқтисодиётни жорий этиш ана шундай муҳим вазифа. Тан олиш керак, қўйилган вазифани Илм, маърифат ва рақамли иқтисодиётни ривожлантириш йилининг моҳиятини наинки худудлар, балки республика миқёсидаги айрим идоралар раҳбар-мутахассислари, асосан, компьютер алифбосини ўрганишдан иборат, деб англагани ҳам бор гап. Тўғри, бу борада саводхонлик ўта зарур. Рақамли тараққиёт шундан бошланади. Лекин компьютерда ишлашни бугунги кунда мактаб ўқувчиларини қўя тўғрилик, бочча боласи ҳам яхши билади. Бу давр шиддати ва талаби.

Ана шундай номуаносиб шароитда коронавирус пандемиясининг тарқалиши рақамли технологиялар тезкорлик билан жорий этилмас, аксар соҳаларда иш юришмаслигини, ҳатто тўхтаб қолишини кўрсатди. Таълим, давлат хизматлари, бошқарув тизими, савдо ва хизмат кўрсатишнинг барча йўналишларига рақамли иқтисодиёт сув билан ҳаводек заруратга айланди. Йиллар давомида айтилиб, лекин оғизда ва қоғозда қолиб келган масофадан кўрсатиладиган хизматлар санқоли кўнларда онлайн шаклга ўтказилди.

Ана шундай пайтда ҳаммави қучурроқ ўйлаб бошладик. Рақамли иқтисодиёт ўзи нима, у анъанавийдан нимаси билан фарқ қилади, асосий белгилари қандай намоён бўлади?

Асосий фарқи, рақамли иқтисодиётда ахборот технологиялари маҳсулот қийматини яратишнинг ташкил этишчилардан бири ҳамда ахборотни бозор механизмининг эътиборга молик элементи деб қаралади, — дейди Тош-

қурилмалар ва улар билан боғлиқ хизмат турлари пайдо бўлиши, 4D принтерларнинг кириб келиши, бизнеснинг янги рақамли моделлари яратилиши (булутли технологиялар, рақамли платформалар, рақамли хизматлар, биргаликдаги иқтисодиёт, сунъий интеллект), "катта маълумотлар" (big data) ва рақамли таҳлилнинг интенсив ривожланиши ҳамда автоматлаштириш ва роботлаштиришнинг янги технологиялари амалиётга жорий этилишига олиб келди. Иқтисодий ҳаётнинг барча соҳаларига кириб келаётган ахборот технологиялари яқин келажакда телекоммуникация инфратузилмасини янада ривожлантириши, аҳолининг сифатли мобил алоқа, кенг подаласи интернетдан фойдаланишини, "Интеллектуал ҳукумат", "Электрон ҳукумат", "Ақлли қишлоқ ҳўжалиги", "Хавфсиз шаҳар" каби дастурларнинг амалга оширилишини таъминлаб бериши керак. Бу эса жамиятнинг инновацион ўзгаришларга тайёрлаш ва ривожланишининг янги, инновацион босқичига олиб чиқади.

Интернет, электрон ва веб-савдо билан шуғулланувчи олимлар фикрича, АКТ ва интернетнинг ривожланганлиги рақамли иқтисодиёт тараққиётга катта таъсир қилади. Унинг кенг кўлам касб этиши монетизация (ҳар бир лойиҳанинг фойда келтиришининг турли хилларини яратди. Бу, ўз навбатида, уларнинг ишлаб чиқаришнинг активи ёки янги омилига айланишига сабаб бўлади, мазкур турдаги иқтисодий муносабатлар тараққиётнинг таркибий қисмини ташкил этишига олиб келади. Ушбу мақсадга эришиш ўта муҳим. Жаҳон банки экспертлари иқтисодиётда монетизация коэффициентини 40 фоиздан кам бўлса, тўловсизлик муаммоси ҳал қилиб бўлмас ҳолатга келишини исботлаган.

Олдинда ана шундай катта вазифалар турлибди ва уларни собиқ тузум давридагидек буйруқбозлик билан ҳал этиб бўлмайди. Чунки рақамли иқтисодиётни шакллантириш зарурий инфратузилма, кўп маблаг ва меҳнат ресурсларини талаб этади. Президентимизнинг Олий Мажлисга Мурожаатномасида ҳам таъкидланганидек, қанчалик қийин бўлмасин, бу ишга бугун киришиш зарур. Чунки рақамли технологиялар маҳсулот ва хизматлар сифатини оширади, ортиқча харажатларни қамайтиради. Шу билан бирга, энг оғир иллатлардан бири — коррупция балосини йўқотишда ҳам самарали восита бўлиб хизмат қилади.

Масалан, солиқ соҳасида электрон ҳужжат алмашиш тизими — электрон ҳисобварақ-фактуралар (ЭҲФ) қўлайлик, тезкорлик ва хавфсизлик ботида замон талаби ва ҳозирги вазият тақозоси учун ҳам ҳар томонлама тўғри ёчим бўлиб қолмоқда. — Жорий йилда ЭҲФ ахборот тизи-

тўғрисидаги маълумотлар 5 йилдан 10 йилгача электрон ҳужжат тарзида сақланади.

Масаланинг бошқа томонига эътибор қаратсак, ЭҲФ тизими билан ноинсоф солиқ тўловчиларни аниқлаш осон. Чунки у давлат солиқ қўймасти органларига реал вақт режимида қандай маҳсулот харид қилингани ёки сотилганини кўриш имконини беради. ҚҚС бўйича хатоликларни аниқлаш жараёнини автоматлаштиради ва қўшилган қиймат солигини ҳисобга олишда асоссиз ёндашувларнинг олдини олишга шароит яратди. Бир сўз билан айтганда, мазкур тизим аширин иқтисодиётга қарши курашда жуда қўл келади ва унга йўл қўймастликини кўзлайди.

Бундай мисолларни бошқа тармоқлардан ҳам келтириш мумкин. Фуқароларнинг давлат органлари билан алоқасини электрон платформа орқали амалга ошириш, яъни давлат ўз фуқаролари учун электрон хизматлар кўрсатиши ва замонавий маҳсулотларни тақдир этиши рақамли иқтисодиётнинг таркибий қисми ҳисобланади. Ана шу мақсадда Ягона интерактив давлат хизматлари портали орқали 200 турдан ортиқ электрон давлат хизматлари тақдим этиб келинмоқда. Йил якунига қадар умумий хизматлар тури 230 тадан ошади.

Бир йилда Ўзбекистоннинг интернет тезлиги бўйича рейтингини 36 поғонага кўтарилди

— Рақамли технологияларни кенг жорий этиш давлат ва жамият бошқаруви, ижтимоий соҳа ривожланишига хизмат қилиши баробарида одамлар турмушини кескин яхшилашига алоҳида ўрин тутишини ўтган қисқа фурсат, айниқса, охириги 6 ойлик давр яққол кўрсатиб берди, — дейди Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги Телекоммуникация инфратузилмасини ривожлантириш бошқармаси бошлиғи Шерзод Мелибоев. — 2020 йил якунига қадар ижтимоий соҳа объектларини, жумладан, мактабгача таълим ва солиқни сақлаш муассасаларини 100 фоиз, умумтаълим мактабларини 80 фоиз тезкор интернетдан фойдаланиш имкониятини яратиш вазифаси белгиланди.

Бу, ўз навбатида, ёш авлоднинг замонавий билми олиши, беморларга сифатли ва тезкор хизмат кўрсатиш салоҳиятини ошириши билан аҳамиятлидир.

Республика телекоммуникация тармоғини ривожлантириш борасида бир қатор йирик лойиҳалар амалга оширилмоқда. Йил бошидан бугунги кунга қадар интернет тармоғига кенг подаласи уланиш имкониятларини кенгайтириш мақсадида 490 минг портли замонавий курлиқни сақлаш муассасаларини 100 фоиз, умумтаълим мактабларини 80 фоиз тезкор интернетдан фойдаланиш имкониятини яратиш вазифаси белгиланди.

Жойларда кўрсатилаётган хизматлар ҳажмини ошириш, фойдаланувчилар учун янада кенгроқ имкониятлар яратишда магистрал телекоммуникация тармоқларининг ўтказувчанлик қобилиятини ошириш муҳим ўрин тутди. Кейинги пайтда уларнинг ўтказувчанлик даражаси вилоят марказларида 2 баробар, туман марказларига эса 4 баробар оширилди.

Хизматлар қамровини кенгайтириш

ва сифатини яхшилаш мақсадида 1 375 та қўшимча янги мобил алоқа база станцияси ўрнатилди ва 3000 дан ортиқ

шароитлар яратди, уларни ички ва ташқи бозорларда илгари суриш, инновацион ишланмаларни рағбатлантиришдир.

мавжуд база станциялари юқори тезликдаги интернет технологиялари асосида модернизация қилинди. Натихада

республика бўйича аҳоли масканларида мобил алоқа қамрови 97 фоизга ҳамда юқори тезликдаги мобил интернет даражаси 78 фоизга етказилди. Бу эса, ўз навбатида, Ўзбекистонда Интернет тезлигини кескин оширишга омил бўлди ва 176 та давлатда ўтказилган Интернет тезлиги бўйича халқаро "Ookla" компаниясининг Speedtest.net хизмати таҳлилларига кўра, мамлакатимизда бугунги кунда 2019 йил кўрсаткичига нисбатан 36 поғонага кўтарилган.

Телекоммуникация тармоқларини ривожлантириш баробарида бугунги кунга қадар мавжуд 19 341 та ижтимоий соҳа объектдан 60 фоизи, жумладан, халқ таълими объектларининг 5 659 тасида (56 фоиз), мактабгача таълим муассасаларининг 3723 тасида (65 фоиз) ва солиқни сақлаш объектларининг 2 213 тасида (63 фоиз) оптик толали алоқа линиялари асосида юқори тезликдаги интернет хизматларидан фойдаланиш имконияти яратилди. Шу билан бирга, телекоммуникация хизматлари учун тариф нархлари арзонлашмоқда. Оператор ва провайдерлар учун халқаро Интернет тармоғига уланиш нархи 1 Мбит/с учун 2019 йил давомида 17 фоизга, 2020 йилнинг 1 январидан эса 34 фоизга арзонлаштирилди.

Телекоммуникация инфратузилмасини янада ривожлантириш борасида йил якунига қадар 153,7 миллион доллар қийматидаги лойиҳаларни амалга ошириш белгиланган.

Шу ўринда мамлакатимизда АКТ соҳасидаги илгор технологияларни жорий этишга катта эътибор қаратилмоқда. Бугунги кунда иккита оператор — "Ўзбектелеком" АҚ "Ўзмонбайл" филиали ва "Ucell" тармоғида биринчи босқичда Тошкент шаҳрида 5G технологияси жорий этилган шундан далолат беради.

Фуқароларнинг давлат органлари билан алоқасини электрон платформа орқали амалга ошириш, яъни давлат ўз фуқаролари учун электрон хизматлар кўрсатиши ва электрон маҳсулотларни тақдир этиши рақамли иқтисодиётнинг таркибий қисми ҳисобланади. Ана шу мақсадда Ягона интерактив давлат хизматлари портали (https://my.gov.uz) ишлаб турибди. Бугунги кунда ушбу портал орқали 200 турдан ортиқ электрон давлат хизматлари тақдим этиб келинмоқда. Улар бўйича йил бошидан бери 1,4 миллионга аривалар келиб тушган бўлиб, ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 8,1 фоиз ошди.

Ахборот-коммуникация технологиялари илчил ривожланишининг муҳим омилларидан яна бири соҳада рақобатбардош маҳсулотлар ва хизматларни ривожлантириш учун қўлай шарт-

маълумотни блокчейнда сақлангиз, ушбу қайдар ҳеч қачон йўқолиб қолмайди ёки сохталаштирилмайди.

Юртимизда бу йўналишдаги стратегик ва тактик хатти-ҳаракатларнинг муваффақиятли амалга ошиши ва ривожланиши қандай имкониятлар эшигини очади?

— Мамлакатимизда яқин келажакда суверен давлат блокчейн тизими ташкил қилиниши ва у ўзида турли молиявий институтларнинг функцияларини қамраб олиши мумкин, — дейди Равшан Аюпов. — Бундай институтлар жумласига банклар, депозитарийлар, пенсия фондлари, солиқ идоралари ва бошқаларни киритиш мумкин. Бу амал солиқ тўлаш ва маблагларни фондларга ўтказиш ишларини нисбатан осонлаштириш ва тўлиқ автоматлаштириш имконини беради. Криптовалютани эса алоҳида ташкилотларда ёки худудларда ҳаётга татбиқ қилиш мақсадга мувофиқ бўлади, деб ўйлайман. Бу соҳада етарлича амалий тажриба тўпланганидан сўнг уни, масалан, эркин иқтисодий ва савдо худудларида ёки чет эллик мутахассислар ишлайдиган инновацион қўшма корхоналарда кенгроқ қўллаш мумкин.

Президентимизнинг 2018 йил 3 июлдаги "Ўзбекистон Республикасида рақамли иқтисодиётни ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги ва 2018 йил 2 сентябрдаги "Ўзбекистон Республикасида криптобазиралар фаолиятини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарорларида белгиланган нормалар асосида мамлакатимизда крипто-активлар айланиши соҳасида фаолият ҳуқуқий тартибга солиб келинади. Бу ҳужжатларга биноан, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Лойиҳа бошқаруви миллий агентлиги ваколатли орган ҳисобланади.

Ўтган йил охирида Марказий Осиёда биринчи криптобиржа Ўзбекистонда рўйхатга олинди ва Корея Республика-

сўм, хусусан, экспорт ҳажми 6,1 миллион долларни ташкил этди.

Блокчейн ва бошқа инновацион технологиялар

Монетар сиёсат борасида ўз валютаси (криптовалюта, биткоин), пул сақлайдиган қармонли (блокчейн), ҳисоблаш усуллари (майнинг) каби атамаларнинг ҳаётимизга кириб келиши яшаш тарзини янада ўзгартириб юбориши табиий. Хусусан, дунё бўйича блокчейн технологияларга доир патентларнинг 75 фоизи АҚШ ва Хитой ҳиссасига тўғри келади. Ҳозирда, дунё бўйича блокчейн технологияларининг 50 фоизи ушбу мамлакатлар аҳолиси эҳтиёжларини таъминлайди.

Блокчейн — бир вақтнинг ўзида интернет орқали уланган бир қанча компьютерларда сақланадиган маълумотлар базаси ҳисобланади. Ҳозир ундан, асосан, криптовалюта (электрон пул) жўнатмалари учун фойдаланилган. Кейинги пайтда у жаҳоннинг бир қанча мамлакатларида, шу жумладан, Ўзбекистонда ҳам кўплаб соҳаларда фаол жорий этилмоқда. Масалан, ер кадастрини юритиш, тиббиёт корхоналарида миқозларнинг аналитикасини сақлаш, давлат интерактив хизматларини ташкил қилиш ва ҳоказолар бунинг далилидир.

— Блокчейннинг афзаллиги — унинг шаффоф, тезкор, соддалиги ва қийматиди, — дейди Равшан Аюпов. — Сиз криптовалюта ёки бирор маълумотни блокчейн орқали жўнатган бўлсангиз, бундай жўнатма ҳақида маълумотни ўзгартириш ёки қалбақлаштиришнинг умуман имкони йўқ. Агар сиз пуллар ёки

сининг "Kobea Group" компанияси ана шундай фаолиятни амалга ошириш учун дастлабки лицензия эгаси бўлди. У "UzNEX" номи остида иш юрлатади. Мазкур бозорда ривожланиш валюта, кредит карталари амал қилади.

Майнинг ва ICO токенларини чиқариш жараёнини амалга ошириш эса маллака йил инсонларнинг халқаро тижоратга қўшилишига, фрилансинг билан шуғулланишига имкон яратди, республикамизга инвестициялар оқимини сезиларли даражада қўлайлаштиришга хизмат қилади.

Статистик маълумотлардан кўришимиз мумкин, Ўзбекистонда рақамли иқтисодиётнинг ялпи ички маҳсулотдаги ўрни 2,2 фоизга тенг. Худди шу кўрсаткич ривожланган давлатларда, масалан, Буюк Британияда — 12,4, Жанубий Кореяда — 8,1, Хитойда — 6,9 фоиз. 2030 йилгача ахборот-коммуникация ва интернет технологияларига асосланган рақамли иқтисодиёт улушини мамлакат ялпи ички маҳсулот таркибида 10 фоизга кўтариш келажакдаги стратегик вазифаларимиздан биридир. Бу зғу ниятларни амалга ошириш учун "Рақамли Ўзбекистон — 2030" дастурида кўзда тутилган вазифаларни ҳаётга татбиқ қилиш зарур бўлади ва бунинг учун барча асослар бор.

2020 йилга Илм, маърифат ва рақамли иқтисодиётни ривожлантириш йили деб ном берилиши том маънода Ўзбекистон ҳаётида глобал тараққиётга ҳамоҳанг равишда тарихий бурилиш даври бошлангани ва бу борада қисқа муддатда эришилаётган ютуқлар унинг шиддати тобора ортиб боришдан далолат беради.

Абдурауф ҚОРЖОВОВ, иқтисодий шарҳловчи

кент давлат педагогика университети профессори, техника фанлари доктори Равшан Аюпов. — Масалан, анъанавий иқтисодиётда ишлаб чиқаришнинг энг асосий сектори қазилма бойликлар, индустриал иқтисодиётда ишлаб чиқариш соҳалари бўлса, рақамли иқтисодиётда асосий тармоқ илм-фан, маълумотлар ишлаб чиқариш ва уларни узатиш ҳамда билимлар генерацияси ҳисобланади.

Ўтган асрнинг 90-йилларида иқтисодиётнинг ривожланишида сифат ўзгаришлари интернет билан боғлиқ бўлган. Аммо 2010 йиллардан бошлаб ахборот-коммуникация технологиялари янги босқичга ўтгандан кейин рақамли иқтисодиёт шиддат билан ривожлана бошлади. Бу жараён юзага келган воситаларнинг аксарият объектларга ўрнатилиши (буюмлар интернетига), янги мобил

мидан фойдаланувчи 280 мингга яқин ҳўжалик юритувчи томонидан расмийлаштирилган электрон ҳисобварақ-фактуралар умумий сони 11,6 миллиондан ошди, — дейди Давлат солиқ қўмитаси ҳузуридаги Янги технологиялар илмий-ахборот маркази мутахассиси Абдукарим Эшбоев. — Ушбу тизимда қўшилган қиймат солиғи тўловчиси бўлган корхоналар ҳам фаол. Уларнинг 91 фоизи ўз фаолиятида ҳисобварақ-фактураларнинг электрон шаклини самарали қўлланмоқда.

ЭҲФ тизими тадбиркорларни ортиқча қоғоз ишларидан халос этади, вақт ва бошқа харажатларини тежайди, бухгалтерия ҳисоблашидаги хатоликларнинг олдини олади ва ҳисоботлар юборилишини автоматлаштиради. Барча товарлар (ишлар, хизматлар)нинг сотилиши

Ўзбек киноси

САБР ТИМСОЛИГА АЙЛАНГАН АЁЛ

Мақлиё МИРСОАТОВА, киношунос

Кейинги йилларда ўзбек киночилигидаги имкониятлар кенгайиб, режиссёрларимиз томонидан халқимиз тарихини, миллий характерини очиб берувчи кўп фильмлар яратилмоқда. Айниқса, жорий йилда суратта олинган "Илҳақ" фильми томошабинлар эътиборини ўзига жалб қилди. Шу боис, кўплай юртдошларимиз ва мутахассислар ижтимоий тармоқларда ушбу фильм ҳақидаги таҳлилий ҳамда танқидий мулоҳазаларини билдирди.

Ўзбек аёли тимсолини бош қаҳрамон сифатида экранга олиб чиққан "Илҳақ" фильмининг мавзуси оғрикли ва туганмасдир. Қачон унга юзлансак, аламли тақдирлар устидан чиқверамиз. Чунки бу мавзу ҳеч қачон эскирмайди. Она бўлиш ҳаётнинг янги босқичи, яъни жониндан узиб бунёд қилган фарзанднинг учун умрбахшидалиқни бўйинингга олишидир. Ҳа, фарзанднинг ҳаммиса бор бўлсин, мудо қонингга келисин. Сандан кейин орақанда қолсин... сўровинг шу бўлади ОНА бўлганидан кейин.

Қалбнинг дафтларингга тўкилади дуоларинг... Кафтнинг дағи дуоларинг эса ҳар томонга сочилиб кетишидан қўрқасан... Зулфия аянинг дуолари эса бу синови дунё шамолларида соврилиб, унинг этакларига тўкилиб кетди.

Фильм тарихий аҳамиятга эга бўлган, ўзбекнинг табии ва характерини очиб берадиган кадр билан бошланади. Катта Фаргона қаналигини қўришни орқали ўзбек миллатининг урушдан аввалги кўнлардаги ҳаёти, турмуши, даврга ишора берилади. Бош қаҳрамон шу халқ ичидан чиқиб келади.

Аёл кишининг белидаги белбоғи фавқулодда томошабин эътиборини тортади. Аёл кўллари билан ўша белбоққа маҳкам суяниб олгандек гўё. Ҳақиқатан ҳам шундай бўлиб чиқади. Белбоғ, бева қолган Зулфия ая айтганидек, отасиз 5 ўғил ва бир қизни воёга етказишда қувват бўлиши билан бирга, миллатдаги одат ҳисобланмиш азадорликка, ташвишларга ишора ҳам берадики, фильм давомидида бу белбоғни ҳам садоқат тимсоли, ҳам руҳий қувват, ҳафачиликда, дунё ташвишларида букилиб қоладиган қадри кўтаришга куч бўлганини кўрамыз.

Ўзбек киносида биз устоз актёрларимиз яратган образларни эътироф этган ҳолда, бош қаҳрамон — мардондор, сабр-бардошли ОНА образи бу экран асариде анчагина яхши яратилганини айтишимиз мумкин.

Она ҳар қора хат олганида ўзи тамом бўлса-да, ўша вақтнинг ўзида тақдирни издан чиққан келинлари учун қуяди. Шунинг масъулиятдан оёққа туришга мажбур бўлади. Фильм давомидида бу масала яна ҳам кенгайиб боради. У матонатли бўлишга мажбурлигини хис қилади. Агар мен иккилсам, ёш келин нима қилсин, меннинг келиним дод солса, қўшим нима қилади, маҳалламдаги анови аёл-чи, деган мулоҳазасини кечинмаларидан устун қўйишга куч топади. Шунинг учун ҳам биз аяни матонат тимсоли, деймиз.

Энди унинг руҳи ўзидан-да катталашиб бораверади. Улим муқаррар. Орқанда қолганлар яшаши керак. Қандай чидаш ва яшаиш мумкин? Тирик ўлиб бўлмас... Мана шу масъулиятни она кўтарди ва қишлоқ бўйлаб у САБРга айланади. Энди у деярли гапирмайди...

Уруш ортидаги ўйинларни ҳам тушунади. Раиснинг ордени нима ва кимлар эвазига келгани, бемаъни урушдан ҳеч ким ютмаслиги, нега ўғилларининг ҳаммаси урушга қақриллаётгани... ҳаммасини тушунади. Шу боис, қайтишдан қайтмаси аниқроқ бу йўлдан бирор та ўғлини қайтара олмайди. Чунки унинг ўзи болаларини шундай тарбиялаган. Аслида фронт ортида қолишдан ўша жанг майдонидан қон кечиш энгилроқдек. Юсуфнинг кўнгили бўлиб кетиши, бунга чидай олмай акаси Муҳаммаднинг яна урушга қайтиши... бир жихатдан она қанчалик аламли бўлмасин, фарзандлари қарорини тўри деб топади.

Она оиласи ташвиши билан бирга елкасига қишлоқдошлари юқини ҳам олади. Келиннинг маҳаллага сут тарқатиш шартми, деган гапига: — Болаларининг оғзидан сут ҳиди келиб турса, қандай уялмайсан, ахир, — дейди. Мана шу она тарбиясини олган келинлар ҳам унинг даргоҳидан кетишни истамайди ва белларига белбоғ боғлайди.

Лекин она ҳар бир қора хат олганида ўқиниши, уруш тугагани эълон қилинганида ҳеч нарса хис қилмай, майдондан мағлуб чикиши-ю, ақалли биттаси ҳам қайтмади-я, дейиши (аслида кульминацион нуқта шу, урушда ҳеч ким ютмаганлигининг ифодаси эди бу), тунда сой бўйига бориб, фарёд қилиши... бу ҳолатларнинг ҳеч бирини изоҳлаб бўлмайди.

Фильмда режиссёр раамий ифодалардан унумли фойдаланган. Юсуф ўқишга қиради. Соё бўйидаги тенгқурларига рўпара бўлади. Биз мана шу ерда почтани Чори билан танишамиз. У — гунг. Воқеалар ривожига, инсон кўтариши қийин бўлган манзараларда шу қайтаётган Юсуфга олма беради. Юсуф дўстидан миннатдор бўлиб олмабоққа, Зулайхо ёнига ўқишга кирганини айтиш учун ошади.

Тўйга тайёргарлик жараёнида Исоқжон ўтин ёрапти, ёри ҳамир қораяпти. Ўзбекиона муҳаббат ва тиллашу... аёллик ишваси, эркакдаги ўқтамлик, қатъийлик... сўзсиз диалог. Болта...уни яна 3-4 кадрларда кўрамыз. Хавфхатар, ўлимга ишора.

Яна бир лавҳада эса қирмизи олма ва тишланган нонлар сувада оқиб кетади. Муҳаббат ва бевақт қийилган ризқлар... Болаларнинг ўйнаб, уй тўридаги гиламга осилган тишланган бешта нонни бирин-кетин туширишлари... ёш она қия очик эшиқдан уни кўзатади ва индамайди. Чунки...

Орден — аросатда қолган раиснинг барча қилган ишлари ойнаси. Сафарбарликдаги ташаббуси, эҳтимолики, энг кўп эркакларни ёллагани учун тақилган матоҳ. Жойнамоздаги аёли ҳам бир оғиз гап билан ҳақиқатни айтди: "Сизнинг гуноҳларингизни Аллоҳ барибери кечирмайди".

Аҳмаднинг немисларга қарши бир ўзининг қилган кураши. "Қарғалар учса қарайлик" кўшиги орқали ўзининг жасади қузғунлар ичиде қолишини айтиётгандек... У минани портлатади. Унинг инсонийлиги, етимпарварлиги қизалоқ билан бўлган суҳбатда яққол очилади.

Фильмда кадрма-кадр ўзбек характери қилиб бораверади... Уқасининг урушга кетишига чидамаган ақанинг яна урушга қайтиши... Юсуфнинг кўнгили амри, фашизмга қарши курашда эр йигит бўлиб урушга бормаслиқни тасаввур қила олмаслиқи... Келиналарни хурмати учун хотини билан бир хонада қолишга

андиша қилган йигитнинг фаросати... Ўғилни уйлашга жазм қилган она қарори: "Келинни чимилдиққа кўрасан!". Буларда ҳам бир ҳикмат бор.

Шу ўринда айтиб ўтиш лозимки, мутахассислар таъкидлаганидек, фильмнинг аввалроқ тугатиш мумкин бўлган нуқталари бор эди. Буни режиссёр ҳам кўрган. Лекин кинорежиссёр Шухрат Аббосов билан бўлган суҳбатларимизда, у: "Фильм суратга олинганда ҳеч қачон томошабинни унутмаслик керак. (У фильмни (қайси жанр ва қандай мавзуда бўлишидан қатъи назар) кўриб, кинозалдан чиққанида ҳаётни севиши, шукроналик қилиши, тушкунликка тушиб қолмаслиқи керак", деган эди. Жаҳонгир Аҳмедов ҳам шу йўлдан борган. Фильм 1960 йиллардан бошланиб, бугунги кунимиз билан яқунланади. Набирасининг Ленинграддан Зулфия ая орзу қилган камзул ва амакиси қабридан бир сиқим тупроқ олиб келиши аянинг илҳақлиги узилишига сабаб бўлади.

Ҳар бир ижодий ишни таҳлил қилиш жараёнида, албатта, тақлифлар ҳам туғилади. Режиссёр Жаҳонгир Аҳмедов интервюларининг бирида: "Фильмлар шу пайтгача имкониятга қараб созланар эди. Бу фильмда эса ижодга қараб имконият яратилди", деди.

Ҳақиқатан ҳам, бунинг исботи декорация, либослар, буюмлар, грим, тасвир, монтаж-да кўриниб турибди. Бироқ шу ўринда баъзи эътирозларимиз ҳам айтиб ўтмоқчиман. Режиссёрда материал қўпчилиги, манба борлиги учун ҳам, назаримизда, режиссурада тарқоқлик бордек. Фильмни бир нафас билан кўриш даражасига келиш учун қисқаришига зарурият бордек (ё кўпроқ қисмли бўлиши керакдир), лекин аяни дамда қимматли материалларни ташлашга қизи қиймаган. Сужетлар қўпчилиги сабаб қаҳрамонлар характерини деталарига очиш имконияти бўлмаган. Актёрларни ишлатиш борасида ҳам маҳкам имкониятлар ишга солинмагандек. Шу билан бирга, Дилором Қаримова, Тоҳир Саидов, Раъно Зокирова таърибаси билан қисқа вақтда образларни маромига етказиб очишни урдабашган.

Қамров кенг. Шунинг учун ҳам битта фильмда 4 та давлатдаги уруш ҳолатини сиғирдириш учун баъзан телевизион шақллардан фойдаланишга тўғри келган. Қаҳрамонлар "объект"га бориб, воқеаларда тез иштирок этиб, миссияларини яқунлайди.

Бу ерда мулоҳаза вақтга сиғиш нуқтани назаридан билдириляпти. Шу сабаб ҳам фильм мантиқан икки-уч жойда тугаб, яна давом этяпти. Дезертир, андижонлик йигит, Зулайхо образлари ҳам анча бўла бола бола орқачадек (ё улари тўлақонли яратиб керак эди). Шунинг учун ҳам режиссёр улари мавҳумликда қолиб кетаётганлиги учун сужетдан чиқариб юборишга мажбур бўлади.

Экран асариде "Армон", "Муҳаббат можароси", "Қайнона", "Суюнчи", "Ватан" фильмлари ва бир қанча адабий асарлардаги образларни (бу фикрни бир неча танқидчилар таъкидлади) деярли айнан эслатуви кадрлар борки, гоҳо фильмдан қалғиб, ўша фильмлар ёдингизга тушади.

Энг муҳими, диалоглар жуда пухта, ўзбекона. Ўзбек киноси ва дубляжидеги мактаб аънаванларини кўришимиз мумкин. Нутқ, диалог, тил ва урф-одатлар, ўзбекча муносабатлар, қадриятлар масаласига жуда жиддий ёндашилган.

Яқин йилларда тарихий фильмлар деярли олинмади (охирги йилларни мустасно қилганда). Суратта олинган фильмларимиздаги воқеалар ҳам ўз атрофимизда бўлди. Бу, албатта, кинода кадрлар тайёрлаш, улариинг маънасини ошириш ва таъриба алмашиш билан боғлиқ масалалардир. Фильмда беларус киноижодкорларининг иштироки ҳам ўзбек киносидаги янги қадамлардан бири. Зеро, кинода "донорлик" бўлиши керак. Дониий "қон" алмашиб турилиши кино ривожига хизмат қилади.

Киноижодкорлардан томошабинни илҳақ қилмай, бугун ўз томошабинини топиб бўлган "Илҳақ" фильмидек ёрқин картиналар кўтиб қоламиз.

Бугуннинг қаҳрамонлари

Муҳтарома УДУҒОВА,
Республика Маънавият ва матрифат
маркази масъул ходими

Аллоҳнинг синови — COVID-19
пандемиясидан қутулиш учун Ер юзининг барча мамлакатлари аҳли бирдек шифо сўраб, чора изламоқда. Наҳот туйнуклари қачон, қаерда очилишини кўтиб, излаб бораётган инсониятнинг бою бадавлат, шунингдек, ўта эҳтиёманд қатламлари вакиллари ҳам бу дарддан қочиб қутулолмаппти.

Касалликка чалинганлар сони сониялар сайин ортмоқда, вафот этганлар гўёки кеч кузақда дарахлардан тўкилган заъфарон япроқлар каби. Дуоларда беморларга шифо ва, албатта, ўзимиз ва яқинларимизга, барчага омонлик — паноҳида асрашини ўтинамиз. Шундай пайтда худди ёниб турган оловнинг ичига кирган каби гирдоблари бор асов

бирдек меҳру муҳаббат, умид улашиш... осонми? Аммо Дилдора Рустомова бу ҳақда оғиз ҳам очмайди. Телефон орқали мен билан суҳбатга қисқа вақтини ажратган бўлса-да, фикру ҳаёли беморларда эканини гапларидан англадим: — Бизни энг кўп қийнаган муаммо — айрим юртдошларимизнинг ўз соғлиғига ўта бепарволиклари. Касаллик белгилари кў-

Улар, наздимизда, эзгу мақсад йўлида орқа-олдига қарамай курашга дадил кирган қаҳрамонлардир. Зеро, шундай кишилар борки, улар эзу юртга фидойилик, жасорат, ҳолислик билан хизмат қилишни оддий инсоний бурч деб билади, фаолиятларида бу эътиқоддан ҳеч оғишмайди. Республика шозилич тиббий ёрдам илмий маркази Қорақалпоғистон филиали неврология бўлими катта ҳамшира-си Зулфия Жуманиязова ҳам ана шундай меҳридор, муруват-пеша, тиниб-тинчимас тиббиёт ходимларидан эди. 35 йил давомида У.Халимуратов номдаги Қорақалпоғистон Республикаси кўп тармоқли тиббиёт маркази жонлантириш бўлими ҳамшираси, В.Воҳидов номдаги Республика ихтисослаштирилган хирургия илмий-амалий тиббиёт маркази Нукус филиали катта ҳамшираси, Республика шозилич тез тиббий ёрдам илмий маркази Қорақалпоғистон филиалининг

Ханим йўлдошев олган сурат.

ҲАМШИРАЛИК — ШАРАФ, МУКОФОТ

дарёга ўзини ташлагандек ҳаёту мамот уртасида курашишга ҳоли қолмаган, ёнига келиш одамига йиртиқ дардини юқтириши мумкин бўлган беморларнинг дардини енгиштириш, аритиш ишига ўзини бағишлаган инсонларнинг ҳаёти ҳам бир мартагина берилган... улар азиз, ширин кўнларини гаровга қўйишларига нима сабаб экан? Яна... бундай йўлни ирода қилганлар орасида аёллар: зиммасида оила тинчлик-осойишталиги, фарзандлар бугун ва эртаси учун масъуллик, оғиб бўлиб хонадоннинг гўллаб-яшнаши, фазлу фароғатини барқарор этмоқ вазифини бахту саодат бўлиб муҳтарома оналар, опа-сингиллар бор...

Кессаю доно муаллим — кўхна тарих дароносидан сабоқ тинглаймиз: башарият тарихининг ҳамма босқичларида илм-фан, матрифат, маданият, санъат, адабиёт ривож, ижтимоий адолат тантанаси эл-юрт таракқиёти, ободлиги, халқ тинчлик-осойишталигини шахсий роҳат-фароғатдан, манфаатларидан устун қўйган фидойи шахсларнинг меҳнати, изланиши, ижоди, саъй-ҳаракатлари шарофатидан юзага келган.

Тожент тиббиёт академиясининг кўп тармоқли клиникаси бош шифокори, Президентимиз фармонида кўра, "Фидокорона хизматлари учун" ордени билан таъкидланган Дилдора Рустомова билан суҳбатлашарканман, кўпчилик тасаввур этиши ҳам қийин бўлган фидойилик — эл соғлиғи учун ҳар қандай вазиятда камарбасталиқни хис этдим. Бу шифокорнинг уч фарзанди, уч набираси бор.

— Касбимни жуда яхши кўраман, — Дилдоракон гапни шундай бошлади. — Беморлар кундан-кунга кўпайиб, ёрдамга муҳтож бўлиб турганда, қандай қилиб четда туришим мумкин? 20 мартадан бошлаб қариб турт ойдан бунён шифохонадаман, орада бир ҳафта соғлиғимни тиклаб келдим.

Тўрт ой давомида оила, уч фарзандию набираларини кўргиси, бағрига босиси келмайдими, соғинайдими она?! Тўрт ой давомида куну тур ҳар хил қайфият, турфа ҳолатдаги беморларга қараш, улари тинглаш, англаш, кўнглини кўтариш, ҳаммасига

рингандан кейин ҳам уйда ўзлари даволанмоқчи бўлиб, билиб-билмай муолажалар қилиб, унглаб бўлмас аҳволга тушиб қолаётганлар оғир эмас. Баъзиларнинг ўзи ва атрофидошлари соғлиғига ўта эътиборсизлиги ҳамон оғир ҳолатлар, ўлимларнинг асосий сабаби бўлиб турибди. Яқинда ўттиз ёшга қўйишларига нима сабаб экан? Яна... бундай йўлни ирода қилганлар орасида аёллар: зиммасида оила тинчлик-осойишталиги, фарзандлар бугун ва эртаси учун масъуллик, оғиб бўлиб хонадоннинг гўллаб-яшнаши, фазлу фароғатини барқарор этмоқ вазифини бахту саодат бўлиб муҳтарома оналар, опа-сингиллар бор...

Кессаю доно муаллим — кўхна тарих дароносидан сабоқ тинглаймиз: башарият тарихининг ҳамма босқичларида илм-фан, матрифат, маданият, санъат, адабиёт ривож, ижтимоий адолат тантанаси эл-юрт таракқиёти, ободлиги, халқ тинчлик-осойишталигини шахсий роҳат-фароғатдан, манфаатларидан устун қўйган фидойи шахсларнинг меҳнати, изланиши, ижоди, саъй-ҳаракатлари шарофатидан юзага келган.

Тожент тиббиёт академиясининг кўп тармоқли клиникаси бош шифокори, Президентимиз фармонида кўра, "Фидокорона хизматлари учун" ордени билан таъкидланган Дилдора Рустомова билан суҳбатлашарканман, кўпчилик тасаввур этиши ҳам қийин бўлган фидойилик — эл соғлиғи учун ҳар қандай вазиятда камарбасталиқни хис этдим. Бу шифокорнинг уч фарзанди, уч набираси бор.

— Касбимни жуда яхши кўраман, — Дилдоракон гапни шундай бошлади. — Беморлар кундан-кунга кўпайиб, ёрдамга муҳтож бўлиб турганда, қандай қилиб четда туришим мумкин? 20 мартадан бошлаб қариб турт ойдан бунён шифохонадаман, орада бир ҳафта соғлиғимни тиклаб келдим.

Тўрт ой давомида оила, уч фарзандию набираларини кўргиси, бағрига босиси келмайдими, соғинайдими она?! Тўрт ой давомида куну тур ҳар хил қайфият, турфа ҳолатдаги беморларга қараш, улари тинглаш, англаш, кўнглини кўтариш, ҳаммасига

дастлабки жонлантириш бўлими, сўнгра неврология бўлими катта ҳамшираси — кўрнини турибдики, олий тоифали ҳамшира Зулфия Жуманиязова доим тиббиётнинг энг оғир, алоҳида масъулиятталаб, ўз ҳолатидан кечиб ишлаш керак бўлган нуқталарида фаолият кўрсатди. Ҳа, у чин маънода ҳамшира эди. Негиронлигининг олдини олиш борасида фидокорона меҳнат қилди, кўплай шогирдлар тайёрлади, аҳоли орасида соғлом турмуш тарзини тарғиб этишга катта ҳисса қўшди. Хизмат вақтида коронавирусга қалинб ҳаётдан қўз юмди. Касбини садоқат билан жасорат ишига айлантирган Зулфия Жуманиязова вафотидан кейин "Жасорат" медали билан тақдирланди.

Мукофотланганларнинг юздан ортиқроғи аёллар — опа-сингилларимиз. Улар билан ёнма-ён, пандемия билан юзма-юз туриб халқ соғлиғи учун курашаётган тиббиётимизнинг муҳтарома фидойилари юз-юзлаб! Тилсиз ёв билан курашда вафот этганлари ҳам оз эмас (Аллоҳ раҳматлари га опсин!). Уларнинг барчаси энг олий мукофотларга муносиб.

Имкон бўлса, тиббиёт ходимларининг ҳар биттасини тақдирлагинг, миннатдорлик билдиринг, дил сўзларини тинглагинг қилади. Оқ халатли кучли тоифа вакилларига чўқур эҳтиромимизни изхор этган ҳолда, бугун чин маънода айрилларнинг ҳаёт-мамоти учун кураш кетаётган соғломлаштириш масканларида шифокор, ҳамшира, анага, хона бекаси, фаррош бўлиб меҳнат қилаётган опа-сингиллар, дугоналарга алоҳида меҳру ташаккуримизни изхор этамиз. Ҳафталаб, ҳатто ойлаб беморларга парвона бўлаётган, қўли, тили, дилининг мағмаи билан юзлаб дардманлар жисму руҳини енгилаштириш, касалини аритиш учун курашаётган азизу муқаррамалар. Бахтимизга ўзининг ҳам соғ-омон бўлинг. Яхшиликнинг жаवоби яхшиликдир. Бошқаларга қўрсатган муруват, меҳрибонлик, фидойиликларининг, иншооллох, ўзинизга бир неча баробар ортми билан қайтсин! деган тиллағимизни ҳар лаҳза хис этиб туришингизни, Аллоҳдан бу ниятлар ижобатини сўраймиз.

Мукофотланганларнинг олти нафари вафотидан кейин "Жасорат" медали билан тақдирланган.